

[Indenrigsministeren.]

Som konsekvens af, at provenuet af indkomst- og formueskatterne til staten herved vil blive forøget med et beløb svarende til de hidtidige fælleskommunale indkomst- og formueskatter, foreslås det, at der på de årlige bevillingslove fastsættes et beløb, der vil være at tilsvare udligningsfonden af statskassen. Efter den foreslåede bestemmelse herom skal statskassens tilsvær være af en sådan størrelse, at udligningsfonden, når dens øvrige indtægter tages i betragtning, bliver i stand til at afholde de udgifter, der i henhold til lovgivningen påhviler fonden.

Idet jeg iøvrigt henviser til bemærkningerne til lovforslaget, skal jeg hermed anbefale forslaget til det høje tings velvillige og hurtige behandling.

Den første sag på dagsordenen var:

Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående forslag til lov om ændringer i bevoerterloven.

Valgt blev: *Axel Ivan Pedersen, Conradsen, Ditlevsen, Peter Jørgensen, K. Axel Nielsen, Orla Pedersen, Edel Saunte, Vagn Bro, Damsgaard, Heilesen, Anker Lau, Helga Pedersen, Weikop, Hanne Budtz, Fanger, Aage Fogh og Steen.*

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om afløsning og statens overtagelse af retten til fiskeri med ålegårde og andre særlige rettigheder til fiskeri på søterritoriet.

(Lovforslaget findes i tillæg A. sp. 1693, fremsættelsen i tidenden sp. 3071).

Lovforslaget sattes til forhandling.

K. Axel Nielsen: Det er, såvidt jeg ved, første gang, der her i folketinget er fremsat lovforslag om ophævelse og afløsning af ålegårdsretten. Vedtages forslaget, hvad jeg håber og tror, vil endnu et af de fra fortiden nedarvede gamle privilegier være afskaffet; et resultat, som i hvert fald det overvejende antal af Danmarks fiskere vil hilse med glæde.

Ålegårdsprivilegiet er meget gammelt. Først var det en ret for kongen som ejer af forstranden, senere blev det ved håndfæstninger gjort til en eneret for adelen og grundejerne langs kyststrækningerne til med det redskab, der benævnes ålegård, at fange ålen, når den om efteråret søger ud i Atlanterhavet fra vore farvande. Jeg skal ikke fordybe mig i ålegårdsrettens historie; herom vil jeg henviser til de betænkninger, der er afgivet af de tre kommissioner, der har behandlet spørgsmålet om ålegårdsrettens afløsning.

Den sidste kommission, som jeg har haft den ære og glæde at være medlem af, har afgivet betænkning den 15. april 1955, og det foreliggende lovforslag bygger i alt væsentligt på et af denne kommission udarbejdet forslag.

Ålegårdsretten er som nævnt en eneret til at fange ål med ålegårde. Hvad der forstås ved en ålegård, har i tidens løb været genstand for nogen uenighed, idet der hos rettens indehavere har været en forståelig tilbøjelighed til at søge begrebet ålegård udvidet fra det oprindelige, med vore øjne set ret primitive redskab til det moderne, ofte ret komplicerede fangstredskab, der som regel bruges i dag.

Den uklarhed, der har rådet om, hvilke redskaber der nød beskyttelse som omfattet af ålegårdsprivilegiet, blev i nogen grad afhjulpet ved saltvandsfiskeriloven af 1907, der optog den definition, som den første ålegårdskommission af 1897 havde udarbejdet.

Samme lov indførte ålegårdsnævn og ålegårdsovernævn til at afgøre uoverensstemmelser mellem ålegårdsejerne og de frie fiskere, og i disse nævns afgørelser samt ved forskellige domstolsafgørelser har vi efterhånden fået et materiale, der sætter os i stand til at bestemme, om et til ålefangst bestemt redskab falder ind under ålegårdsprivilegiet eller ej. Der har efterhånden dannet sig en nogenlunde klar praksis, og herefter nyder adskillige meget fiskedygtige redskaber ingen beskyttelse. Alligevel benytter mange ålegårdsejere eller de, der har lejet ålegårdsretten, disse ikke beskyttede redskaber. Af det materiale, der er indsamlet af fiskeriministeriet gennem fiskebetjente hele landet over — et materiale, der er stillet til rådighed for kommissionen

[K. Axel Nielsen.]

— fremgår det, at langt den største del af ålefangsten tages med disse, som de med et næppe helt korrekt udtryk kaldes „ulovlige redskaber“. Jeg vil foretrække at kalde dem „ikke beskyttede redskaber“.

Man kan undre sig over, at de frie fiskere finder sig i, at ålegårdsejerne eller ålegårdsbrugerne udnyttér deres privilegier på denne måde. Spørgsmålet er behandlet i kommissionsbetænkningen, og jeg tror, det er rigtigt, når det her på side 33—34 hedder — jeg beder om tilladelse til et citat —:

„at de frie fiskere i stor udstrækning ikke er helt klar over, hvor vidt ålegårdsejernes ret går, og iøvrigt helst undgår konflikter. Dertil kommer, at på det tidspunkt (1. september), hvor en fisker, der vil sætte åleredskaber ved eller udfor en til ålegård afmærket plads, skal have afmærket sin plads, ved han ikke, om den ålegårdsberettigede vil besætte sin til ålegård afmærkede plads med et ålegårdsredskab eller f. eks. et bundgarn. Han vil derfor i almindelighed ikke turde løbe risikoen ved at afmærke for tæt på den af ålegårdsejeren, eventuelt brugeren, afmærkede plads. Sker dette, vil ålegårdsejeren eller brugeren have mulighed for at få den frie fiskers redskab fjernet ved at indbringe sagen for ålegårdsnævnet, såfremt han selv udsætter lovlige ålegårdsredskaber. Erfaringerne har vist, at denne usikkerhed rent faktisk i stor udstrækning har været tilstrækkelig til, at ålegårdsejeren har kunnet holde de frie fiskere borte, selvom han udnyttede sin rettighed med ulovlige redskaber.

Endelig gør man opmærksom på, at mange ålegårdsrettigheder ikke lejes for at udnytte disse med ålegårde, men kun for at holde de frie fiskere borte. Dette ser man bl. a. ved, at mange af lejerne i virkeligheden udnytter retten med store ålebundgarn, men samtidig udsætter nogle meget lidt fiskedygtige ålegårdsredskaber (narreværker) for at holde de frie fiskere i tilstrækkelig afstand fra bundgarnene.“

Samfundet er naturligvis interesseret i, at der fanges så mange ål som muligt, idet de ål, der vandrer fra Østersøen og Kattegat ud i Atlanterhavet, ikke senere vender tilbage. Men de frie fiskere er ikke tjent med, at deres andel i udbyttet forringes derved,

at ejere og brugere af ålegårdsretten i ly af et ofte misbrugt privilegium holder dem borte fra de gode fangstpladser. I virkeligheden er det vist ikke for meget sagt, at ålegårdsretten er ved at have overlevet sig selv; tiden er løbet fra den. Udnyttet med beskyttede redskaber vil den i dag give for ringe udbytte til, at udnyttelsen vil kunne betale sig.

Som det fremgår af det fortræffelige materiale, der som før omtalt er indsamlet af fiskeriministeriet, er ca. 90 pct. af ålegårdsrettighederne udlejet, og det hedder i en af indberetningerne fra en fiskeribetjent, betænkningen side 31 — jeg beder om tilladelse til et citat —:

„Grundejeren udlejer retten til at sætte ålegårde, men for at fiskeriet kan svare sig og lejen betales, må lejerne udsætte bundgarn“

— altså ikke beskyttede redskaber. Der er i kommissionen — som et kompromis af divergerende synspunkter — givet tilslutning til en vis nedsættelse af afløsningserstatningen, hvor fiskeriet er foregået med såkaldt ulovlige redskaber, og lovforslaget følger her kommissionsforslaget.

Dette, at ålegårdsretten er ved at have overlevet sig selv, er sikkert den egentlige årsag til, at der nu synes at være mulighed for at få ålegårdsretten afløst. Ålegårdsejerne har vel indset det uholdbare i situationen; i hvert fald har Foreningen af Skov- og Landejendomsbesiddere i Danmark, der blandt sine medlemmer tæller ejerne af de mest indbringende ålegårde her i landet, gennem sin repræsentant i kommissionen, højesteretssagfører Bent Jacobsen, givet tilslutning til kommissionens forslag om afløsning.

Foruden ålegårdsprivilegiet findes der fra gammel tid særrettigheder til fiskeri på søterritoriet, hvilende på gamle adkomster. Disse særrettigheder handles der med, de vurderes til ejendomsskyld, og salgsdokumenterne tinglyses som skøder — med andre ord, de behandles i enhver henseende som fast ejendom. Når ålegårdsrettighederne afløses, må det være rimeligt og naturligt samtidig at afløse disse særlige rettigheder. Da der ikke her kan anvendes ubeskyttede redskaber, idet ethvert redskab, for så vidt det iøvrigt er i overensstemmelse med lovgivningen herom, er lovligt, bliver der ikke

[K. Axel Nielsen.]

ved afløsningen af disse rettigheder tale om nogen nedsættelse af erstatningen.

Lovforslagets vedtagelse medfører ikke, at ålefiskeriet straks bliver givet frit. For at staten kan slippe så billigt fra afløsningen som muligt, samt — og særlig — for at der ikke unødigt skal bringes forstyrrelse i de hidtidige brugeres økonomiske stilling, lader lovforslaget de hidtil gældende lejemaal fortsætte i 20 år, i nogle tilfælde så længe den nuværende bruger lever, men det siger sig selv, at efter afløsningen er det staten, der hæver lejen.

Kommissionsforslaget fastsætter lejen til 75 pct. af den hidtil betalte leje, medens det her foreliggende lovforslag ansætter lejen uforandret, altså til 100 pct. Med den af den højterede minister givne begrundelse kan jeg tiltræde dette.

Lovforslagets bestemmelser om afløsningssummens beregning har som udgangspunkt, at erstatningen skal andrage 20 gange lejen. Ejeren får derved en sum, der anbragt til en rente af 5 pct. p. a. giver ham samme indtægt, som han hidtil har haft i leje. Ved afløsningen slipper ejeren imidlertid for at betale skat af ålegårdsretten, der som regel er vurderet til ejendomsskyld sammen med ejerens øvrige ejendom. Der bør derfor foretages et fradrag i erstatningen, og dette fradrag har lovforslaget i overensstemmelse med kommissionsforslaget ansat til 30 pct., hvilket vil sige, at kapitalisationsfaktoren nedsættes fra 20 til 14.

På et enkelt punkt afviger lovforslagets bestemmelser om, hvorledes afløsningssummen skal beregnes, fra kommissionsforslaget, nemlig derved, at lovforslaget indfører en regulering af kapitalisationsfaktoren, således at denne forhøjes, hvor grundskyldpromillen ligger under gennemsnittet af den for landet som helhed gældende grundskyldpromille, og nedsættes, hvor grundskyldpromillen ligger over gennemsnittet. Formålet med denne regulering er naturligvis at finde frem til den retfærdigst mulige erstatning til ålegårdsejerne, hvilket er prisværdigt. Reguleringen af kapitalisationsfaktoren begrundes med, at grundskyldpromillen er meget forskellig i de forskellige kommuner, idet den ifølge oplysninger indhentet af kommissionen kan variere fra 25 til 80. Ud fra den

forudsætning, at skattebyrden er proportional med grundskyldpromillen, vil man altså ifølge lovforslaget forhøje eller nedsætte kapitalisationsfaktoren, efter som grundskyldpromillen er lavere eller højere end gennemsnittet.

Det er imidlertid et spørgsmål, om denne forudsætning er rigtig, altså om det er rigtigt, at grundskyldpromillen er et pålideligt udtryk for den faktiske skattebyrde og dermed giver udtryk for nettolejen, hvorved jeg forstår lejen minus skat. Jeg føler mig ikke helt overbevist herom, idet grundskyldpromillen vel ofte vil være høj i de egne af landet, hvor vurderingerne er særlig lave, og lav, hvor vurderingerne er særlig høje. Hvis det er tilfældet, vil den faktiske skattebyrde ikke være nær så forskellig, som man skulle tro, når man alene ser på promillerne. Det bør vist derfor overvejes, om ikke den foreslåede regulering i § 12, stk. 3 og 4, er for usmidig, og om ikke kommissionsforslagets, som det synes, mere smidige bestemmelser bør foretrækkes. Jeg erkender, at det er overordentlig vanskeligt at finde en formulering, der ganske klart fastsætter afløsningssummernes beregningsmåde, men efter min opfattelse er det næppe heller ønskeligt at udforme lovbestemmelsen herom så snævert og så koncist, at afløsningskommissionen blot behøver at indsætte nogle tal i en på forhånd opstillet formel. Det ville også være at gøre opgaven for afløsningskommissionen for let.

Langt hellere ville jeg indrømme afløsningskommissionen en mulighed for at fravige kapitalisationsfaktoren 14, hvor oplysninger om den faktiske skattebyrdes størrelse gør det rimeligt. Den omstændighed, at ålegårdsretten ikke har været vurderet til ejendomsskyld — det er mig bekendt, at det for enkelte ejendomme vedkommende er tilfældet — bør ikke medføre en forhøjelse af erstatningen. At en ålegårdsejer på grund af vurderingsmændenes fejl i årevis har haft en uretmæssig fordel, skal naturligvis ikke nu ved afløsningen belønnes derved, at samfundet, som har mistet en skatteindtægt, betaler en højere erstatning for overtagelse af et formuegode, der ikke har været beskattet.

Det vil være rimeligt at se nærmere på disse bestemmelser i et udvalg. Jeg har de bedste forhåbninger om, at det under ud-

[K. Axel Nielsen.]

valgsarbejdet vil lykkes at nå til enighed om en praktisk formulering, der gør det muligt for afløsningskommissionen at bestemme den konkrete erstatning — så retfærdigt, som vi sikkert alle ønsker det. Det er ikke meningen, at nogen skal gås for nær, og jeg vil i hvert fald gerne medvirke til, at enhver får, hvad der med rette kan tilkomme ham.

Foruden den nedsættelse af kapitalisationsfaktoren med 30 pct., der er en følge af skattebyrden, foreslås som nævnt for de ålegårdsejere, hvis fiskeret har været udnyttet med redskaber, der ikke i egentlig forstand var ålegårde, men snarere ålebundgarn, en yderligere nedsættelse af kapitalisationsfaktoren fra 14 til 11. Denne nedsættelse er skønmæssig, og den er som sagt fremkommet i kommissionen som et kompromis mellem meget divergerende opfattelser. Jeg skal ikke her, da jeg i kommissionen har tiltrådt kompromisset, argumentere imod forslaget, men blot gøre opmærksom på, at kommissionens politiske repræsentanter har taget forbehold på dette punkt, idet nogle har den opfattelse, at der ikke bør ydes erstatning for den del af lejen, der svarer til udnyttelsen af ikke som ålegårde godkendte redskaber, medens det fra anden side er anført, at der også herfor skal ydes fuld erstatning.

Ifølge lovforslaget, der stemmer med kommissionsforslaget, ydes der ikke erstatning til dem, der i 10 år ikke har udnyttet deres ålegårds- eller fiskerirettigheder. Det ærede medlem hr. Damsgaard, der også var medlem af kommissionen, har ikke kunnet tiltræde denne begrænsning i adgangen til at få erstatning. Efter min opfattelse er det nødvendigt at foretage en sådan begrænsning; ja, jeg tror slet ikke, det ville blive forstået, hvis staten tilbød at yde erstatning til folk, der ikke i 10 år har brugt deres ret. Mon ikke det ville blive opfattet som unødigt flothed med statens penge? Det må i denne forbindelse betænkes, at staten i sådanne tilfælde ikke har nogen chance for at få pengene ind igen, idet man ikke kan få en sådan ålegårdsret, som ingen har villet udnytte, udlejet.

Hvad vil afløsningen koste? Ja, i sammenligning med de store tal, der tidligere har været på tale, vil statens udgift blive be-

skeden. Den højtærede fiskeriminister har anslået den endelige udgift til 25 000 kr. Hvis nogen undrende vil spørge, hvordan dette kan gå til, er svaret, at staten gennem lejen i de nævnte ca. 20 år vil få de fleste af de udlagte penge ind igen. Der er dog eet beløb, der ikke kommer ind igen, og det er den skat, som både stat og kommune mister af de beløb, hvortil ålegårdssærffiskerirettighederne har været vurderet. Hvor stort et indtægtstab der vil blive tale om, har man vist ikke gjort op, men det kan næppe dreje sig om afskrækkende beløb.

Jeg lykønsker den højtærede fiskeriminister til fremsættelsen af dette lovforslag. Jeg har håb om og tillid til, at det inden altfor længe vil blive muligt at lykønske ministeren til vedtagelsen af en lov om afløsning af ålegårdsretten eller, som den også kaldes, „ålegårdsretten“.

På mit partis vegne kan jeg yde tilsagn om en velvillig og saglig behandling af lovforslaget.

Damsgaard: Forhistorien til lovforslaget om afløsning af ålegårdsrettighederne går meget langt tilbage og er yderst interessant. Jeg skal dog kun i ganske korte træk komme ind på den.

§ 7 i saltvandsfiskeriloven af 19. december 1951 omhandler ålegårdsrettigheder. Da der under lovforslagets behandling dengang ikke kunne opnås enighed om den i forslaget som § 7 optagne bestemmelse, blev det besluttet at nedsætte en kommission, der skulle overveje en eventuel afløsning af de særlige ålegårdsrettigheder eller, hvis der i kommissionen ikke kunne opnås enighed herom, gennemgå bestemmelserne i § 7. Daværende fiskeriminister Knud Rée nedsatte da denne kommission den 24. januar 1952. Kommissionen har gennemarbejdet et stort materiale, og resultatet af dette arbejde danner grundlag for det foreliggende lovforslag. Ministeren har ikke helt fulgt kommissionens indstilling, ej heller taget hensyn til visse mindretalsønsker, og det er lovforslaget ikke blevet bedre af, tværtimod.

Ålegårdsrettighederne har været anerkendt langt tilbage i tiden; det er der adskillige vidnesbyrd om i lovgivning og litteratur fra meget gammel tid. Eksempler er nævnt i kommissionens betænkning — jeg beder den højtærede formand om tilladelse til

[Damsgaard.]

et citat nu og senere. Ålegården er vist for første gang omtalt i lovgivningen i Kong Valdemars sjællandske Lov II 32, hvori det hedder:

„Går og nogen mand til og sætter ild i bondens hegn eller i hans ålegård eller i hans svinesti, da bøde han bonden derfor 9 mark.“

Lignende bestemmelse kan findes i Kong Eriks sjællandske Lovs II 30, hvori det bl. a. hedder:

„Sker det, at mand farer til en anden med had og harm og sætter ild enten i hans svinesti på marken eller i hans ålegård, da bøde han derfor 9 mark til bonden.“

Disse gamle bestemmelser fra begyndelsen af det 13. århundrede viser, at retten til ålegårde er en gammel og anerkendt ret. Der er altså gammel hævd på ålegårdsrettigheder. I fiskeriloven af 1888 findes bestemmelser om ålegårde, hvor der står:

„Ret til fiskeri med ålegårde eller ålestader tilkommer udelukkende ejerne af kysten, enhver udfor sin grund“.

Bestemmelsen i loven af 1888 må ses som en lovfæstelse af den hidtidige retstilstand, sådan som den var fastslået ved Danske Lov, og som den er opfattet ved en højesteretsdom af 1873.

I 1897 nedsattes den første ålegårdskommission. Man overvejede her regler om rettens afløsning og udtalte sig for ønskeligheden deraf; men under hensyn til de store omkostninger herved stillede man dog ikke forslag derom. Også i fiskeriloven af 1907 var der nærmere definition af ålegårde og bl. a. den bestemmelse, at ålegårdsretten ikke må adskilles fra den tilstødende grund. Lignende bestemmelser findes i saltvandsfiskeriloven af 1917.

I 1916 nedsattes en ny ålegårdskommission. Den afgav betænkning i 1919, og i denne var der enighed om rettens afløsning, således at fiskeriet straks blev givet frit. Et flertal, herunder venstres og de konservatives medlemmer, mente, at afløsningen skulle ske mod fuld erstatning, medens bl. a. det radikale venstre og socialdemokratiet kun ville give erstatning

„i tilfælde, hvor den fiskeriberettigede havde særlig adkomst i form af af staten

udstedte privilegier, koncessioner eller salgsdokumenter.“

Iøvrigt skulle ålegårdsretten efter de to partiers — socialdemokratiets og det radikale venstres — mening ophæves uden erstatning.

Allerede i 1919-betænkningen er mit partis repræsentanter — det var de daværende medlemmer af rigsdagen, nu afdøde J. Munk-Poulsen og H. V. Maegaard — gået med til afløsning mod fuld erstatning. Det samme standpunkt indtager venstre i dag, og det foreliggende lovforslag viser, at de to andre nævnte partier nu også vil yde erstatning ved rettens afløsning.

I den kommission, der sad fra 1916 til 1919, drøftedes også, om erstatningen skulle ydes efter, hvad rettighederne måtte være værd i handel og vandel, eller som et multiplum af den gennemsnitlige årsindtægt. Der var flertal for det sidstnævnte grundlag for erstatning, men der var også flertal for, at fiskeriet straks skulle gives frit, når erstatning var ydet. Et mindretal mente, at fiskeriet af staten burde udlejes et åremål. Men kommissionens forslag førte heller ikke denne gang til nogen lovgivning.

Og så nu. Afgørende for mit partis overvejelser har først og fremmest været, at det vel må antages at være et stærkt udbredt ønske blandt fiskerne, at der nu finder en afløsning sted — den oprindelig nære tilknytning mellem fiskeri med ålegårde og grundejerne er jo heller ikke så almindelig mere. Det må dernæst erkendes, at det kun er en lille del af grundejerne, som udnytter deres ålegårdsret, og af disse er der kun få, der selv driver fiskeriet. En stor kreds af ålegårdsejere har givet tilslutning til den nu foreslåede afløsning gennem deres repræsentant i kommissionen. Endelig må det nævnes, at ålefiskeriet mere og mere foregår med stærkt fiskende redskaber som store ovenvandruser og bundgarn og mindre og mindre med egentlige ålegårde. Den tekniske udvikling er løbet fra det almindelige ålegårdsfiskeri; og at give ålegårdsejeren eller lejereren ret til at anvende de mere fiskedygtige redskaber som bundgarn og ovenvandruser går vel ikke. Det ville blive et yderligere indgreb i det fiskeri, der nu er frit, og ålegårdsfiskeriet indbringer dog en 16—20 mill. kr. årlig.

[Damsgaard.]

Der er ikke blandt de jurister, jeg har talt med, uenighed om, at ålegårdsretten er en ret, der har vundet hævd. Der er måske nok nogle, der mener, at den hører hjemme på ejendomsrettens overdrev, men de fleste mener dog, det er en egentlig formueret. Derfor kan der heller ikke for mig være tvivl om, at skal denne ret afløses, må det være mod fuld erstatning. Hvis afløsningen skal foregå på grundlag af et multiplum af lejeindtægten, således som det foreslås i det foreliggende lovforslag, får de større ålegårdsejere, på hvis område fiskeri drives rationelt, deres erstatning. Men hvad med den lille ålegårdsejer, der kun får et lispund ål eller snaf og tak i ålegårdsleje — og den slags ålegårdsejere er der jo mange af? Og hvad med dem, der i en årrække, mere end 10 år, af en eller anden grund ikke har udnyttet deres ålegårdsret, og som har retigheder på en kyststrækning, udfor hvilken der foregår blankålstræk? Det er jo et anerkendt formuegode af en vis værdi, og ejendomsretten falder da ikke bort, fordi den har ligget brak i en årrække.

Ved afløsningen af retten kunne erstatningen ydes efter, hvad ålegårdsretten er værd i brug og handel. Det var måske nok den rigtigste form. Efter lovforslaget skal afløsningen ske efter, kan man måske sige, apotekerlovens principper: en langfristet afløsning over ca. 20 år, og erstatning til ejeren skal ydes i forhold til den årlige afkastning eller lejeindtægt. Det er her, vilkårlighed kan komme til at gøre sig gældende, sådan som jeg netop har nævnt det, for de mindre ålegårdsberettigede, og dem har vi pligt til at tage hensyn til, så der ikke øves uret til nogen side.

Med hensyn til afløsningen af udlejede ålegårdsrettigheder, så skal den foregå på følgende måde. Regner man kapitalværdien som den årlige leje over 20 år, er den årlige leje 5 pct. af denne værdi, og der anvendes en kapitalisationsfaktor på 20. Da den nuværende ejer imidlertid hidtil har betalt ejendomsskat af ålegårdsskatten, må rettighedernes værdi reduceres hermed. Har brugeren som en del af lejen betalt ejendomsskatter, må disse derimod tillægges den egentlige leje. Det er oplyst, at den gennemsnitlige grundskyldpromille i landkommuner er 21, således at ejendomsskatterne

herefter andrager ca. 30 pct. af den årlige leje. I kommissionen var der et flertal for et fast gennemsnitligt fradrag for ejendomsskatter, men ministeren har fulgt et mindretal, som har foreslået en mere varieret skala, og det er jeg villig til at tale om i et udvalg. Det bliver nok mere besværligt at praktisere, men måske også nok lidt mere retfærdigt. Så er der spørgsmålet om yderligere fradrag for de såkaldte ulovlige ålegårde, og det kan være vanskeligt at skønne over denne reduktions berettigede størrelse; i forslaget er der regnet med 20 pct.; det må der også tales om i udvalget. Efter forslaget er kapitalisationsfaktoren 20, ved ejendomsskatter reduceret til omkring 14 og ved fradrag for såkaldte ulovlige ålegårde reduceret yderligere til 11 som den faktor, den gennemsnitlige årlige leje skal ganges med for at finde erstatningsbeløbet. Om det nu er den helt rigtige erstatningsformel, der her er fundet, med lejeindtægten som grundlag og en afløsningstid på ca. 20 år, det vil jeg gerne drøfte i udvalget, men det er vist nok noget nær det rigtige, når man nu vil gå til en afløsning af disse rettigheder.

Jeg vil gerne ved denne lejlighed udtale en anerkendelse af den dygtighed, hvormed kommissionens formand, professor, dr. jur. K. Illum, og sekretæren, ekspeditionssekretær J. Nørgaard, har ledet og fremmet det kommissionsarbejde, der ligger til grund for det foreliggende lovforslag.

De nuværende brugere af ålegårdsrettighederne kan, hvis det ønskes, fortsætte brugen i 20 år eller på livstid mod en leje, der skal betales til staten. Her er jo, som det allerede er nævnt af den socialdemokratiske ordfører, det ærede medlem hr. K. Axel Nielsen, forklaringen på, at staten kommer så forholdsvis billigt fra afløsningen af disse ejendomsrettigheder — der regnes med $1\frac{1}{2}$ —2 mill. kr. Det er sådan en slags selvbetalende afløsning over en 20-årig periode. Men det må indrømmes, at det er en i flere henseender lempelig afløsningsform.

Med hensyn til den leje, de nuværende brugere skal betale til staten, mener jeg, det er rimeligt at reducere den hidtidige leje noget, f. eks. til 75 pct., ud fra den betragtning, at statens udlejning er en overgangsform til frit fiskeri. Herom har alle kommissionens medlemmer været enige, såvidt jeg erindrer også den højtærede fiskeri-

[Damsgaard.]

minister, da ministeren var æret medlem og medlem af kommissionen. Nu er den højt-ærede minister desværre ikke tilstede i dag på grund af sygdom, så det må vi lade ligge, men jeg har haft det indtryk, at ministeren netop var enig i en reduktion af lejen gennem 20 år.

Ved tidligere drøftelser af ålegårdsrettens afløsning mod fuld erstatning har der været opereret med betydelig større millionbeløb end nu, dels fordi der var tale om erstatning efter værdien i handel og vandel, dels fordi fiskeriet skulle gives frit straks i stedet for som nu over en 20-årig periode. Men der er det gode ved det nu foreslåede, at alle partier går ind for, at der ydes fuld erstatning ved afløsning af ålegårdsretten. Jeg mener imidlertid, at navnlig kredsen af erstatningsberettigede ålegårdsejere er indsnævret for meget, og jeg venter imødekommehed på dette punkt, når vi skal drøfte sagen videre i udvalget. Iøvrigt kan jeg på venstres vegne anbefale lovforslaget til velvillig behandling i et udvalg.

Baagø-Hansen: Det lovforslag, vi behandler, hviler på det arbejde, den i 1952 nedsatte kommission har udført, og er for en stor del ord til andet identisk med kommissionens udkast til en lov om ålegårdsrettighedernes afskaffelse. Det er uden videre indlysende, at man i kommissionen, hvor ikke blot 5 partiers repræsentanter havde sæde, men hvor også de interesserede parter var repræsenteret sammen med juridiske sagkyndige og flere af fiskeriministeriets embedsmænd, har gennemdrøftet mange spørgsmål af principiel og praktisk karakter vedrørende denne sag, hvilket også fremgår af den afgivne betænkning.

Uden at ville gå for meget i detaljer vil jeg dog gerne ved første behandling af lovforslaget her i tinget sige lidt om disse spørgsmål. Først lidt om formålet med denne lovgivning.

Vi jyder plejer gerne at spørge: Hvad nytte er det til? Man kan vel i denne forbindelse sige, at retten til fiskeri med ålegårde og de særlige ålegårdsrettigheder stammer fra arilds tid, i alt fald har de deres oprindelse langt tilbage i vort folks historie. Disse privilegier har indtil nu holdt stand overfor alle forsøg på at få dem af-

skaffet, forsøg, som er blevet gjort bl. a. under henvisning til de skiftende grundloves ord om, at alle indskrænkninger i den fri og lige adgang til erhverv, som ikke er begrundede i det almene vel, skal ophæves ved lov.

Flere kommissioner har i årenes løb arbejdet med denne sag uden at få den gennemført, bl. a. fordi man er vejet tilbage for at lade staten afholde den betydelige udgift, rettighedernes afløsning ville medføre. Når kravet om denne rets og disse privilegiers fjernelse gang på gang er blevet rejst, skyldes det dels hensynet til det frie fiskeri udenfor rigets kyster, dels den omstændighed, at rettighedsindehaverne i stort antal ikke mere selv udnytter rettigheden som i gamle dage, men udlejer den til fiskere, som derpå for at skaffe sig et godt udbytte udover, hvad der skal betales i leje, ofte har taget redskaber i anvendelse, som ganske vist er effektive, men som bare ikke er lovlige, d. v. s. går ud over det, som lovgivningen har fastsat som norm for en ålegård. Det samme har vel også adskillige rettighedsindehavere selv gjort i de tilfælde, hvor de selv foretager fangst af ål. Vi må i denne forbindelse ikke glemme, at også de redskabstyper, der anvendes ved ålefangst, har gennemgået en rig udvikling i retning af større effektivitet.

Disse forhold har medført et stigende antal klager til de efter loven nedsatte ålegårdsnævn og ålegårdsvernævnet, selvom langt fra alle forekommende anvendelser af såkaldte ulovlige redskaber er blevet gjort til genstand for undersøgelse og påkendelse. De på den måde opståede utilfredsstillende tilstande har gjort det påkrævet, at en nyordning finder sted. Tilmed har folketinget ved vedtagelsen af saltvandsfiskeriloven af 19. december 1951 i virkeligheden bundet sig til enten at gennemføre en afløsning af de rettigheder, der her er tale om, eller på en eller anden måde at foretage en ændring af bestemmelserne i § 7 i nævnte lov.

Dernæst må jeg sige lidt om den ret og de rettigheder, der efter lovforslaget tænkes afløst. Ret til fiskeri med ålegårde tilhører i virkeligheden i dag alle, der besidder jordarealer, som støder op til søterritoriet; men ikke på langt nær alle har udnyttet denne ret — i de fleste tilfælde vel nok af den simple grund, at der ikke har foreligget

[Baagø-Hansen.]

nogen som helst mulighed for at fange ål udfor deres grund. Ålefiskeriet samler sig om de bestemte kyststrækninger, hvor åiene går. Retten til opstilling af ålegårde og udnyttelsen af de særlige rettigheder, som nogle har fået tilstået i længst forgangne tider, og som siden er gået i arv eller er blevet hævd, kan efter kommissionens grundige undersøgelser og overvejelser ikke opfattes som en ejendomsret, der er ukrænkelig i henhold til den nugældende grundlovs § 73. Den må snarere opfattes som en brugsret, en fortrinsret, en almindelig formueret, og denne opfattelse styrkes af de meget udførlige udtalelser, der er indhentet hos professor Poul Andersen, samt af kammeradvokatens udtalelser, som findes optrykt i kommissionens betænkning.

Begge de herrer udtaler desuden, at det er hævet over enhver tvivl, at ålegårdsretten ikke vil kunne afløses, uden at der ydes erstatning, og herom har der da også i kommissionen hersket enighed. Vi kommer derved frem til spørgsmålet om erstatning: Hvem skal have erstatning, hvor meget skal der ydes, efter hvilke retningslinier o. s. v.?

Jeg kan for mit vedkommende i det store og hele erklære mig tilfreds med den udformning, lovforslagets § 12 har fået. Jeg synes, at man må sige, at alle berettigede hensyn er tilgodeset. At den, der ikke under en eller anden form har udnyttet sin ålegårdsret i de sidste 10 år, udelukkes fra at få erstatning, kan der efter de sagkyndiges udsagn ikke rejses berettigede indvendinger imod. Dette synspunkt forfægtede kommissionens formand, professor Illum, bl. a. med stor styrke under kommissionens arbejde. Skulle der imidlertid under udvalgsarbejdet komme nye synspunkter frem vedrørende dette forhold, er vi naturligvis villige til at tage disse op til overvejelse. Forslaget åbner for mig at se rimelig mulighed for at rejse krav om erstatning, men jeg er indforstået med — noget, som også det ærede medlem hr. Damsgaard pegede på — at vedtager

vi forslaget bestemmelser om 10 års grænsen for ret til at rejse krav, udelukker vi på forhånd dem, der ikke har udnyttet deres ålegårdsret. Som sagt er vi rede til at drøfte dette spørgsmål nærmere i udvalget.

Vi er enige i, at der bør tages hensyn til grundskyldpromillen i de enkelte sognekommuner ved fastsættelsen af den kapitalisationsfaktor, der skal benyttes ved erstatningens udregning, og vi er ligeledes enige i, at den gennemsnitlige årlige leje for årene 1949—53 eller en til denne svarende sum, ansat efter skøn, skal lægges til grund for erstatningsydelsens udredning.

Derimod kan vi fra vor side ikke uden videre anerkende, at anvendelsen af redskaber, som ikke nøje svarer til dem, ålegårdsnævnene eller ålegårdsøvernævnet har kunnet godkende som ålegårde, skal kunne medføre en nedættelse af erstatningen fra 14 gange lejen til 11 gange lejen, og vi forbeholder os ret til at søge denne bestemmelse ændret eller omformet under udvalgsbehandlingen.

Vi tager ligeledes forbehold med hensyn til bestemmelsen i § 13 A, hvorefter den, der i øjeblikket er lejer af en ålegårdsrettighed, skal svare den gennemsnitlig betalte leje for tiden 1949—53 med det fulde beløb fremover, hvis han ønsker at fortsætte fiskeriet, og vi gør det, fordi vi i kommissionen var enige om kun at ville kræve 75 pct. af den gennemsnitlige leje, idet man finder det rimeligt at reducere lejen noget under hensyn til, at lejetiden 20 år må betragtes som en overgangsform til frit fiskeri.

Ved forslaget om at udstrække tiden for rettighedernes fuldstændige afløsning og dermed for overgangen til frit fiskeri til et tidsrum af 20 år opnår man, at staten ved udleje af rettighederne, efterhånden som afløsningen finder sted, tildels skaffer sig kompensation for erstatningsydelsen. Kommissionen har (side 40—41 i betænkningen) opstillet en sandsynlighedsberegning over erstatningsudgiften, hvorefter den samlede udgift er opgjort til ca. 435 000 kr. Hertil kommer så udgiften til kommissio-

[Baags-Hansen.]

nen, der i en 4-årig periode skal søge afløsningen gennemført.

Det er klart, at der i de fire år, arbejdet med afløsningen foregår, vil blive brug for et udlæg af statskassen til afholdelse af udgiften til erstatningernes udbetaling i de sager, der efterhånden færdigbehandles. Kommissionen anslår denne udgift til ca. 475 000 kr. om året, den højtærede fiskeriminister siger i fremsættelsestalen ca. 425 000 kr.; ingen af disse summer kan formentlig virke afskrækkende, når der ses hen til, at den endelige udgift til erstatningerne til sin tid sandsynligvis vil kunne holdes nede på de før nævnte ca. 400 000 kr. ialt.

Iøvrigt kan vi give tilslutning til lovforslagets bestemmelser angående den praktiske gennemførelse af afløsningen. Spørgsmålet om, hvorvidt den kommission, der skal nedsættes, skal have 4 medlemmer, som foreslået af kommissionen, eller 6 medlemmer, som foreslået af ministeren, vil vi gerne drøfte nærmere i udvalget. Vi er tilfredse med den form, lovforslaget angiver for bekendtgørelse angående fremsættelse af erstatningskrav overfor kommissionen, og vi kan iøvrigt godkende den foreslåede fremgangsmåde med hensyn til erstatningssummens prøvelse og endelige fastsættelse, ligesom vi kun kan hilse med glæde, at der foreslås en bestemmelse i loven om adgang til at lade kommissionens kendelser prøve ved landsretten, eventuelt tillige ved Højesteret, en adgang, som både rettighedshavere og fiskeriministeriet kan gøre brug af i påkommende tilfælde. Jeg tror, det er meget nødvendigt i et forhold som dette klart at præcisere, at retten har det sidste ord.

Jeg slutter med at tilsige det konservative folkepartis velvillige støtte til gennemførelsen af lovforslaget og vor beredvillighed til at drøfte visse enkeltheder i det kommende udvalg.

A. C. Normann: Jeg tænker mig, at de medlemmer af det høje ting, som ikke tidligere har beskæftiget sig med spørgsmålet om ålegårdsretten, måske kunne have den opfattelse, at medlemmerne af ålegårdskommissionen, de, der har arbejdet med denne sag, efter dens natur må have haft en umådelig

tør og triviell og kedelig opgave at varetage. Dette er imidlertid ingenlunde tilfældet. Spørgsmålet om ålegårdsrettens ophævelse er tværtimod fuldt af interessante momenter med sin righoldighed af mærkelige historiske, juridiske og økonomiske facetter. Arbejdet har derfor ikke været kedeligt, og alle, der har tid, henvises til at læse den afgivne betænkning, der er denne bogsæsons mest interessante bog, og som burde være sæsonens bestseller. Den har imidlertid, tror jeg en forlægger ville sige, en titel, der på forhånd afskrækker den fra at blive det, men den er faktisk meget interessant læsning.

Når nu kommissionen enigt foreslår ålegårdsretten afløst, sker det efter tre meneskealdres diskussion, og det er naturligvis ikke uden bæven, at vi nu går til at afskaffe en rettighed, som har været kendt i henimod 800 år, men som måske går helt tilbage til før vor historieskrivnings begyndelse. Nu skal jeg lade denne side af sagen ligge, fordi jeg ikke tror, der er brug for mere end tre historiske redegørelser for denne sag; den fjerde, som man måske kunne vente fra min side, vil altså udeblive. Jeg lagde mærke til, da jeg hørte på de tre foregående ærede ordførere, at der var en skælven i deres stemmer, da de talte om denne gamle ret. Det forstår jeg godt, for jeg tror ikke, at tinget så langt tilbage, som noget af dets nuværende ærede medlemmer kan huske, har beskæftiget sig med en så gammel sag som denne.

Efter at den nuværende højtærede fiskeriminister i 1950 ved bestemmelser i forslaget til en ny saltvandsfiskerilov havde foreslået dennes omfang begrænset, foreslog jeg en kommission nedsat i den hensigt at få ålegårdsretten afløst. Kommissionen nedsattes af daværende fiskeriminister Knud Rée, der har en del af æren for det resultat, vi er nået til, hvad jeg synes det er rimeligt at minde om, samtidig med at jeg takker den nuværende højtærede fiskeriminister for det lovforslag, han nu har fremsat, og som jeg håber må vinde flertal her i tinget, efter at et udvalg måske har foretaget visse ændringer i forslagets enkeltheder.

Afgørende for, at tanken om en afløsning nu har sejret, har navnlig tre ting været, tror jeg. For det første, at fiskerne og deres organisationer har ønsket det, for det andet,

[A. C. Normann.]

at den tekniske udvikling helt har ændret fiskeriets vilkår, således at ålegårdsretten nu måske endog undertiden kan komme til at virke hindrende for en rationel fangst af blankålen, og for det tredje, at rettigheden kun udnyttes i ringe grad af sine egne indehavere, d. v. s. at lodsejerne enten undlader at udnytte deres ret eller lejer den ud til andre — af de udnyttede rettigheder er ca. 90 pct. udlejet.

Efter at det nu var fastslået, at flertallet i kommissionen ønskede rettigheden afløst til fordel for frit fiskeri, rejste sig naturligtvis spørgsmålet om en erstatning. Der var her forskellige opfattelser, men i mit parti har vi været af den mening, at en økonomisk rettighed, som er indgået i ejendommens værdiansættelse, handelspris og ejendomsbeskatning, ikke bør fjernes kompensationsløst, da man derved kommer i strid med befolkningens ejendomsretsbegreb, ganske uanset den uenighed, der har været mellem de juridiske eksperter om spørgsmålet. Dette synspunkt, der hele tiden har haft et flertal for sig, er nu nedfældet i både betænkningen og lovforslaget, og tilbage står kun spørgsmålet om erstatningens omfang.

Stort set tror jeg, at lovforslaget rammer det rigtige ved bestemmelserne i § 12 om en kapitalisationsfaktor på gennemsnitlig 14 for de ålegårdsejere eller ålegårdsbrugere, der har anvendt de såkaldt lovlige redskaber, og dette hovedgrundlag har jeg på det radikale venstres vegne godkendt i kommissionen. Jeg er imidlertid betænkelig ved at sætte faktoren ned fra 14 til 11, hvor der er tale om de øvrige redskabstyper, de såkaldt ulovlige redskaber. Dem er der ikke skredet ind imod, de har vundet hævd i praksis og en meget stor udbredelse, og jeg er sikker på, at mange fiskere, som har anvendt lidt afvigende rusetyper i en menneskealder, ville blive meget forbavset, hvis de fik at vide, at de har fisket ulovligt i denne tid og derfor nu oven i købet gennem en betydelig reduktion af erstatningen skal idømmes en straf med tilbagevirkende kraft. Hvis det havde stået fiskerne klart, at de havde brudt given lov, var sagen en anden, men det er jo aldeles ikke tilfældet, i hvert fald ikke for det store antal af de fiskere, der her er tale om, og derfor vil vi gerne i udvalget vende tilbage til

spørgsmålet om, hvorvidt der her bør være tale om nedsat erstatning overhovedet og i givet fald denne nedsættelses størrelse.

Jeg vil gerne takke den højtærede minister, fordi han i lovforslaget har taget hensyn til mit forslag i betænkningen vedrørende de faste skatters indfyldelse på erstatningen, og jeg har forstået, at de øvrige partier heller ikke vil vende sig imod forslaget på dette punkt, selvom der er udtalt betænkeligheder fra en enkelt side. Kommissionen gik jo ind for det synspunkt, at den aflastning i den faste beskatning, som ålegårdsrettens afløsning medfører, må betyde en tilsvarende nedsættelse af erstatningen, fordi der nu fjernes en samfundsprioritet fra ejendommen. Men diskussionen stod om, hvorvidt dette nedslag i erstatningen skulle være ensartet overalt uanset den meget store forskel i den grundskyld, rettighedsindehaverne lettedes for. Medens grundskyldpromillen til staten jo er ens overalt, er den langtfra ens i de forskellige amter, og i sognekommunerne er den overordentlig uensartet. Og er den sognekommunale promille lav i en amtskommune, der også har en lav promille, eller er den høj begge steder, er der ingen, der rejser tvivl om, at dette kan betyde yderst kraftige udsving i den faste skat, som den enkelte lodsejer lettes for ved afløsningen. Der findes eksempelvis ålegårde her i landet i kommuner med samlede grundskyldpromiller på 25 og ligeledes i kommuner, hvor promillerne overstiger 75, ja, endda 80. Det ville efter min opfattelse blive en kilde til megen utilfredshed, og berettiget utilfredshed, såfremt man fastsatte en ordning med så voldsomme individuelle forskelsbehandlinger, som der så kunne blive tale om. Med en fælles kapitalisationsfaktor på 14 for alle ville en ålegårdsejer med en lejeindtægt på f. eks. 2 000 kr. få en erstatning på 28 000 kr.; med en faktor på 16 ville erstatningen blive 32 000 kr., og med en faktor på f. eks. 10, hvad der burde kunne ligge indenfor mulighedernes grænse og også vil komme til at gøre det i en række kommuner, ville erstatningen blive på 20 000 kr., altså en difference på 12 000 kr., et meget stort beløb i forhold til størrelsesordenen af de erstatningsbeløb, jeg her opererer med.

Jeg har her nævnt nogle yderpunkter —

[A. C. Normann.]

som dog ikke er af de allerfjernest liggende — for at stille problemet klart op og for at vise, at det ikke kan gå an at ignorere en sådan kilde til individuel uretfærdighed, selvom der altid vil blive tale om en vis, men meget mindre forskelsbehandling. De fleste kommuner ligger jo i en gruppe med mindre afvigelse imellem promillerne, således at kapitalisationsfaktorer mellem 12 og 16 vil blive det mest almindelige. Ærede medlemmer, som endnu ikke har beskæftiget sig med erstatningsbestemmelserne, kunne måske nære ængstelse for, at det foreliggende forslag er forbundet med større administrativt besvær end kommissionsforslaget. Dette er ikke tilfældet. Afsløringskommissionen kan her uden videre ifølge det statistiske departements såre enkle oversigt over kommunernes grundskyldpromiller fastsætte erstatningens størrelse.

Det ærede medlem hr. K. Axel Nielsen sætter et spørgsmålstejn ved, om det nu også er rigtigt, at grundskyldpromillen er et pålideligt udtryk for den faktiske skattebyrde og dermed giver udtryk for nettolejen. Jeg tror at turde svare det ærede medlem, at blandt de faktorer, vi her arbejder med, er den faktiske stedlige grundskyldpromille det bedst opnåelige udtryk for den faktiske skattebyrde og i alt fald i det individuelle tilfælde langt pålideligere end et fikseret gennemsnitstal gældende for alle kommuner, uanset at grundskyldpromillen kan være 25 i een kommune og det tredobbelte i en anden og, som jeg sagde før, også i tilfælde, hvor der overhovedet ikke er nogen påviselig forskel i vurderingen.

Det vil ofte vise sig at være tilfældet, at de store svælg mellem promillerne enten slet ikke eller kun i yderst ringe grad hidrører fra en uensartet vurdering. Der kan være betydelige forskelle i promillerne indenfor samme amtskreds, ja, i høj grad også indenfor samme vurderingskreds. Det afhænger af de enkelte kommuners struktur og den enkelte kommunes skatteligningspolitik.

Hvis det skulle kunne forsvares at se bort fra det af mig foreslåede princip under hensyn til uensartede vurderinger, måtte der forudsættes så betydelig en uensartet-

hed, at dette kunne have fået en nævneværdig indflydelse på de amts- og sognekommunale promiller, og så kunne jeg endda ikke rigtig dele det ærede medlems synspunkt; men mon ikke det ærede medlem tænker sig en større afvigelse i vurderingerne end den, der faktisk foreligger? Der er ikke her tale om forskelle, som overhovedet minder om de forskelle, der er imellem promillerne. Det vil nok ved en undersøgelse — hvis udvalget måtte ønske en sådan foretaget, hvad jeg synes der er al rimelighed for — vise sig, at vurderingernes udsving i forhold til handelspriserne kun giver afvigelser op og ned fra handelspriserens stedlige gennemsnit med 5 à 10 pct., d. v. s. at handelsprisen måske et sted kan ligge på 175 pct. af vurderingen, et andet sted på 195 pct. af vurderingen, hvad der igen vil sige, at afvigelserne svinger med ganske enkelte procent på hver side af gennemsnitslinien, sjældent vel mere end 5 pct. til hver side.

Noget andet er, at det godt kan tænkes, at der i ganske enkelte tilfælde er unormale afvigelser i den individuelle vurderingsansættelse for de enkelte ålegårde, hvis disse overhovedet er blevet underkastet individuel ansættelse til ejendomsskyld, hvad der desværre ikke er tilfældet overalt. Sådanne isolerede tilfælde er, såvidt jeg husker, ikke blevet nævnt i kommissionen, men hvis en ængstelse på dette punkt næres, kunne man klare det ved at udvide trediesidste stykke i § 12 — det stykke, der tager sigte på særlige omstændigheder — med en tilføjelse om, at hvis afsløringskommissionen skønner, at en væsentlig individuel fejlsvurdering foreligger, kan den forhøje eller nedsætte erstatningen i forhold dertil, ganske på samme måde som den kan det, hvis særlige omstændigheder øver indflydelse på rettighedens værdi. Jeg tror i og for sig ikke, at en sådan tilføjelse er nødvendig, men jeg har for min del ikke noget imod, at den kommer ind i loven.

Jeg er enig med det ærede medlem i, at den omstændighed, at en ålegårdsret ikke har været vurderet til ejendomsskyld, ikke i sig selv bør medføre en forhøjelse af erstatningen; men det kan den vist heller ikke komme til, hverken efter den højtærede ministers forslag eller efter betænkningens forslag.

[A. C. Normann.]

Jeg nærer visse betænkeligheder ved det synspunkt, det ærede medlem hr. K. Axel Nielsen nu gjorde gældende vedrørende de ulovlige redskaber og det nedslag i erstatningen, det ærede medlem talte om. Jeg har allerede antydnet det, men jeg vil sige igen, at jeg tror, vi kommer til at underkaste det spørgsmål en grundig overvejelse i udvalget.

Medens vi er ved erstatningsspørgsmålet, vil jeg gerne i anledning af, hvad det ærede medlem hr. Damsgaard sagde, pege på, at i den grundige og gode historiske redegørelse, det ærede medlem gav, kunne han måske have sparet sig bemærkningen om, at det radikale venstre ville afløse uden erstatning. Det er 37 år siden, at to enkeltpersoner i en kommission indtog det standpunkt sammen med socialdemokratiet, og da vi drøftede forslaget i 1951, gik vi klart ind for en erstatning; jeg tror godt, det ærede medlem hr. Damsgaard kan regne med, at ellers ville der være kommet et andet resultat ud af forhandlingerne i 1951, for på det tidspunkt var socialdemokratiet rede til at gå ind i en forhandling om øjeblikkelig afløsning uden kommission og uden erstatning. Venstre og de konservative er altså ikke de eneste værnere af ejendomsretten i det forhold, vi her taler om, så lidt som i noget andet. Men jeg er iøvrigt enig med det ærede medlem i, at der her er tale om et formuegode på den måde, som det ærede medlem opstillede det.

Det ærede medlem hr. Damsgaards bemærkning om den lille ålegårdsejer, og hvad der sker med ham, lyttede jeg til med interesse, fordi jeg også har på følelsen, at der her er et problem. Nu ligger det sådan, at hvis den lille ålegårdsejer overhovedet har en ålegård — ellers er han jo ikke ålegårdsejer — ja, så kommer han altså med, i alt fald under en eller anden form, i den ordning, der her er foreslået. Men hvordan går det, hvis han overhovedet ikke har nogen ålegård, men bare har sin ålegårdsret? Dertil vil jeg sige, at jeg tror, det bliver meget besværligt for det ærede medlem hr. Damsgaard at fremkomme med et forslag, som anviser en rimelig linie, efter hvilken der kan ydes erstatning til en indehaver af ålegårdsrettigheder, som ikke har anvendt disse rettigheder og ikke har nogen

ålegård. På et tidligt tidspunkt af kommissionens arbejde var der fra flertallets side forslag fremme om fastsættelse af en grænse på 5 år, således at hvis ålegårdsrettigheden ikke havde været udøvet de sidste 5 år, skulle der ikke kunne ydes erstatning til den pågældende rettighedsindehaver. I kommissionen blev man enig om at ændre de 5 år til 10 år, og med denne udvidelse synes jeg alle berettigede interesser er så nogenlunde varetaget på dette punkt.

Medens vi er ved erstatningsspørgsmålet, må jeg føje til, at det er muligt, at staten efter afløsningen bør oppebære en lige så stor leje af hidtidige lejere, som de private rettighedsejere har gjort, da lejernes rettigheder jo er og forbliver de samme som hidtil. Men jeg er ikke sikker på, at det ikke ligger noget anderledes og bør vurderes noget anderledes, hvor ejeren selv har været bruger. Det er et spørgsmål, som jeg gerne vil have lov at komme tilbage til i udvalget. Jeg opfordrer imidlertid den højtærede minister til at bruge bemyndigelsen i § 19 på en sådan måde, at de fremtidige lejere kan føle, at staten iøvrigt er en mindst lige så human udlejer, som de private har været. Der vil sikkert her opstå en del tilfælde, hvor en imødekommende indstilling overfor fiskerne er på sin plads.

Jeg går ud fra, at lovforslagets enkeltheder nu vil blive underkastet en meget grundig udvalgsbehandling, hvor sådanne detaljer som afløsningskommissionens sammensætning, erstatningsomfanget og adskillige andre ting kan blive drøftet nærmere. Det radikale venstre vil udfra en velvillig indstilling deltage i behandlingen i håb om, at vi nu endelig kan få ålegårdsretten afløst og, som det synes, på en måde, som bliver til udbytte for fiskerne uden at betyde nogen væsentlig byrde for staten. Dette sidste er en egenskab ved lovforslaget, der på afgørende måde adskiller det fra tidligere tiders forslag til ålegårdsrettens afløsning.

Fuglsang: Da mit partis ordfører, det ærede medlem hr. Lynnerup Nielsen, er forhindret i at være tilstede, vil jeg gerne sige et par ord om det kommunistiske partis stilling til dette forslag om afløsning af ålegårdsrettigheder m. m.

Lad mig straks sige, at vi kommunister

[Fuglsang.]

kan støtte dette forslag til løsning af et gammelt problem, selvom vi måske nok kunne have tænkt os en mere konsekvent og fremfor alt en noget hurtigere afløsning. Det er jo sådan, som det ses af betænkningen, at tiden og teknikken er løbet fra det gamle ålegårdsfiskeri; denne fiskeforms samfundsmæssige betydning og karakter er blevet anderledes både for grundejerne — og dermed for dem, der har de gamle ålegårdsrettigheder — og for fiskeriet. Derfor ser man også, at der i vore dage findes mange, der slet ikke udnytter det monopol, som ålegårdsretten i virkeligheden er, denne mulighed for at udnytte blankåltrækket, når ålene går til havs, og derved er ålegårdsretten, som den findes nu, jo reelt til skade for de frie fiskere og for fiskerierhvervet som helhed, uden at andre har tilsvarende gavn af det.

Ikke alene den tekniske udvikling indenfor fiskeriet, men også, og ikke mindst, den almindelige politiske udvikling er forlængst løbet fra disse gamle rettigheder. Det, der sker, er, at man nu endelig skrider til fjernelse af et gammelt, middelalderligt, feudalt levn, en rettighed fra en tid, da samfunds- og klasseforhold var helt anderledes, end de er nu — og derfor en ret, som slet ikke hører hjemme i et moderne demokratisk samfund, men som burde være faldet, da andre gamle standsprivilegier faldt, således som det skete dels ved de store landbo-reformer, dels på det politiske område, da vi fik vor fri forfatning.

Jeg skal nok lade være med at blande mig i de spidsfindige juridiske fortolkninger, som kan anlægges med hensyn til ret og uret i denne sag; jeg indrømmer åbent, at det har jeg ikke ret mange forudsætninger for at gøre; jeg har ikke store muligheder for at måle mig med den sagkundskab, som vitterlig har udført et stort og dygtigt arbejde, da man udarbejdede kommissionsbetænkningen, men det behøver heller ikke at være det afgørende; uanset enkeltheder fortæller facit tilstrækkelig meget om den udvikling, der er sket. Udviklingen begyndte, kan man godt sige, med Jydske Lov, der siger, at det var kongen, og dermed staten, som ejede forstranden og de rettigheder, der knytter sig hertil. Derfra går man over Kristian den Andens og Frederik

den Andens håndfæstninger, som på den ene side sikrer dem, der har forstranden, visse garantier mod skattepålæg; på den anden side giver disse bestemmelser ikke forstrandsejerne nogen eneret på at udnytte forstranden til ålefiskeri. Derfra er udviklingen altså nået frem til det monopol, som ålegårdsretten er i dag.

Denne udvikling på ålefiskeriets område er ikke noget isoleret; den er foregået parallelt med hele den udvikling, som gjorde, at en fåtallig adelskaste tillagde sig en række privilegier og rettigheder, bl. a. eneretten til at sidde i rigets råd, medens alle andre borgere deklasseredes som vankundige. Denne udvikling foregik parallelt med selvejerbøndernes forvandling til fæstere, parallelt med, at adelen skaffede sig selv skattefrihed uden at tage sig særligt af de pligter, der fulgte med. Der var ikke tale om velerhvervede rettigheder, men om rettigheder, som adelen har taget i kraft af magt og overgreb, og en af disse rettigheder er altså denne ålegårdsret, som man nu endelig vil til at afløse.

På denne baggrund ser jeg faktisk ingen virkelig begrundelse for at yde erstatning, og da slet ikke til dem, som gennem de sidste 10 år overhovedet ikke har udnyttet deres ålegårdsret. Jeg indrømmer, at spørgsmålet kan stille sig noget anderledes, når det drejer sig om erstatning til lejerne af ålegårdsretten; de mister nu den stilling, de har haft, men på den anden side bliver det ikke sådan, at de afskæres fra deres erhverv, for muligheden af at fiske ål; det eneste, der sker, er, at de bliverigestillet med andre frie fiskere. Erstatningen bliver jo nok vedtaget; og når det skal være, finder jeg den fremgangsmåde, lovforslaget foreskriver i så henseende, udmærket. Noget andet er, at jeg ikke finder nogen grund til den lange afviklingsperiode, som forslaget foreskriver.

For mig at se burde de frie fiskeres ret til at fiske overalt på søterritoriet være en naturlig ret, som de altfor længe har været udelukket fra. Hvis der er nogen, der har lidt uret i denne sag, må det først og fremmest være dem, som har tjent til livets ophold på havet, og ikke alle andre erhverv. Jeg synes, det ville være rigtigt at gøre denne uret god, hellere i dag end i morgen.

Jeg kan som sagt heller ikke anerkende nødvendigheden af den lange afviklings-

[Fuglsang.]

periode. Naturligvis ændrer lovforslaget noget, som hidtil har eksisteret, men der kan vist ikke være tale om, at det kommer bag på nogen. Hvor ofte har dette spørgsmål ikke været drøftet, både her i tinget og efterhånden også i ikke så fa kommissioner? Det er dog udtryk for, at man har været klar over, at der er tale om en uret, som burde afskaffes, og som enhver måtte kunne sige sig selv engang ville blive afskaffet. Dette sker altså, hvis lovforslaget vedtages.

Naturligvis er spørgsmålet om afviklingen og erstatningen af mindre betydning i sammenligning med dette, at selve ålegårdsretten — eller, som jeg vil tro mange fiskere føler den, „ålegårdsretten“ — falder væk, og det er jo ting, som man kan nå at ændre endnu.

Jeg vil i hvert fald støtte forslaget som helhed ud fra det princip, at havet bør være åbent for alle dem, der har deres levebrød dér, et princip, som danner grundlag for hele vor øvrige fiskerilovgivning.

Søren Olesen: Det er blevet nævnt, at ålegårdsretten er en meget gammel rettighed, og det ser ud, som om nogle af de ærede ordførere synes, at jo mere skimlet en sådan rettighed er, jo mere ærbødighed bør man vise den. Jeg kan ikke sige, at jeg deler dette synspunkt. I hele junigrundlovens ånd og tanke lå der det princip, at disse gamle rettigheder, hvor skimlede og hævdvundne de så var, skulle afvikles og afløses. Man nævnte ganske vist udtrykkeligt kun afløsning af len og stamhuse, men alene dette, at man så klart sagde, at de mest iøjnefaldende urimelige besiddelsesformer skulle ophæves — der kunne ikke stiftes nye, og de, der var, skulle afløses ved lov — var nok til at vise, at det var grundlovens tankegang, at andre særrettigheder, som fandtes i samfundet, skulle have en lignende behandling, efterhånden som man fik øjnene op for dem.

Derfor mener jeg, at det er beskæmmende, at man lige siden 1897 har kunnet drøfte et så forholdsvis lille område som denne ålegårdsret uden at nå til et resultat. Men jeg kan sige, at den eneste trøst, man har, er den, at det efterhånden synes at være blevet billigere for staten og samfundet at

få denne ret afløst, og det må også betragtes som en fordel med henblik på afløsning af andre rettigheder, så at vi, som er lidt utålmodige, kan væbne os med tålmodighed og håbe på, at vi kan nå det samme resultat med hensyn til inddragning af jordrenten til samfundet.

De fleste af bestemmelserne i lovforslaget finder jeg ret rimelige, og jeg skal derfor ikke sige så meget om enkelthederne. Man har jo altså nu fundet frem til en afløsning. Jeg vil hellere bruge dette ord end erstatning, fordi man, såsnart der er tale om en erstatning, kommer ind i denne endeløse diskussion om, hvorvidt det er et såkaldt formuegode, eller det er en indtægtsret; jeg mener, at ordet afløsning smager mere af, hvad man synes der kan være en vis ret og rimelighed i, uden at man tager de strengt juridiske, spidsfindige hensyn. Jeg kan nemlig ikke rigtig forstå, at de lærde, når de diskuterer denne såkaldte ejendomsret, er mere optaget af at finde ud af, om det er et såkaldt formuegode, end af, hvordan denne ejendomsret er opstået. Hvis en mand i længere tid malkede naboens kær, kunne det også kaldes en slags erhvervet formuegode; men det finder man dog ikke på at anerkende, dér giver man sig til at undersøge grundlaget. Når man taler om disse erhvervede formuegoder, så ser man imidlertid ikke på, om de pågældende har tiltaget sig dem med magt, ved list eller på anden måde. Vi må selvfølgelig indrømme, at når rettighederne har den alder, som der her er tale om, har de været genstand for køb og salg, og derfor kan der være en vis rimelighed i at yde en såkaldt afløsning.

I forbifarten kan jeg ikke nægte mig at sige, at det er mærkeligt, at såsnart noget kan betegnes som et formuegode, har man kolossal respekt for det; derimod sådan noget som arbejdsfortjeneste — ja, det har venstre siden 1903 ikke haft nogen særlig respekt for. Derfor forstår jeg ikke, at det ærede medlem hr. Damsgaard er så optaget af, at erstatningen, som han kalder det, kan blive stor nok, og er så bange for, at de små ålegårdsejere, som kun har fået et lispund ål om året, skulle blive ruineret, hvis de ikke fik den ålesteg i fremtiden.

Jeg synes, man har fundet frem til en fornuftig regulering af denne afløsning, og

[Søren Olesen.]

Jeg kan forsåvidt godt anerkende, at man ved ordningen af spørgsmålet holder sig til det, som er foreslået i lovforslaget. Jeg er ikke så sikker på, at man behøver at tage det store hensyn til grundskyldpromillen, som det ærede medlem hr. A. C. Normann var inde på man skal gøre. Det er nemlig sådan med den kommunale beskatning, at der er mange forhold, der gør sig gældende — hvis ejendomsbeskatningen er stor, er til gengæld den personlige beskatning mindre — og alle disse forhold gør jo, at man ikke matematisk kan regne med det, grundskyldpromillen giver udtryk for. Men det er naturligvis et mindre spørgsmål.

Jeg vil lige omtale bestemmelserne om de 10 og de 20 år. Jeg synes i og for sig, at de, der ikke har udnyttet en rettighed i 10 år, dermed har tilkendegivet, at de ikke sætter nogen som helst pris på denne rettighed eller vurderer den til noget; har de ikke selv udnyttet den, ville de antagelig have lejet den ud, hvis den var noget videre værd. Jeg kan derfor ikke se, at der er nogen grund til at forlænge tidsfristen; jeg synes snarere, man bør kunne indskrænke den noget, og så ville der vel også blive færre sager at behandle. Men man har opnået enighed om bestemmelsen i kommissionen, og så er der ikke grund til at røre mere ved det spørgsmål. Også bestemmelsen om de 20 år kan jeg tiltræde; jeg synes, det kan være et rigeligt tidsrum til at udnytte de hidtidige rettigheder i. Jeg lægger vægt på, at der er givet tilslutning til disse tidsfrister af ålegårdsejerne og ålegårdslejerne; jeg mener ikke, man skal udvide tidsfristerne, når erhvervets udøvere har kunnet tiltræde dem.

Mit parti tilsiger lovforslaget en velvillig behandling, og det er vort ønske, at man under det kommende udvalgsarbejde prøver at begrænse statens udgifter det mest mulige og ikke udvider de områder for erstatning, som er nævnt i lovforslaget.

Helga Pedersen: Da nogle enkelte medlemmer af mit parti med hensyn til forskellige punkter i det foreliggende lovforslag er af en anden opfattelse end mit partis ordfører, skal jeg gøre nogle bemærkninger om mit standpunkt i denne sag.

Jeg skal villigt erkende, at den seneste kommission er kommet til et langt bedre

resultat vedrørende det vanskelige spørgsmål om ålegårdsrettens fortsatte beståen end de tidligere kommissioner. Der er nu enighed om, at ålegårdsretten er en formuerettighed, der omfattes af grundlovens § 73, og hvis man ved lov generelt eller ved ekspropriation i det enkelte tilfælde ophæver retten, har indehaveren krav på fuldstændig erstatning. Det hilser jeg med tilfredshed. Jeg betvivler heller ikke, at lovgivningsmagten lovligt kan gøre meget store indgreb i ålegårdsretten, men jeg vil beklage, hvis det sker. Jeg vil endvidere hævde, at der begås uret overfor den lille kreds af borgere, der fisker i kraft af ålegårdsrettigheder, og at det er en uheldig fremgangsmåde i det hele taget, at staten for at tækkes en anden, noget større, men i forhold til den samlede befolkning dog lille gruppe borgere, nemlig de såkaldte frie fiskere, der åbenbart i højere grad end ålegårdsejerne har den højtærede ministers bevågenhed, berøver ålegårdsfiskerne deres ret og ved at betale dem erstatning yder fiskerierhvervet en støtte, der set i forhold til andre erhverv ikke forekommer mig begrundet. Pengene til denne støtte kommer jo fra skatteborgerne, derunder ålegårdsfiskerne, som altså derved bidrager til deres egen ødelæggelse.

Kommissionen siger i betænkningen, at det afgørende for dens og dermed for den højtærede fiskeriministers standpunkt har været, at der må antages at være et stærkt udbredt ønske blandt det store flertal af landets fiskere om en afløsning. Opinionsundersøgelser har dog alene fundet sted blandt de fiskere, der ikke er interessenter i ålegårdsfiskeriet. Jeg synes ikke, at et sådant hensyn bør være overvejende. Det er en alvorlig ting at berøve borgerne deres ejendomsret. Her drejer det sig i visse tilfælde om folk, der ved skøde har købt deres fiskeret, har fået den tinglyst, årlig har betalt stedse stigende ejendomsskatter af den og har drevet deres erhverv på grundlag af denne ret på bedst mulig måde. Udslettelse af en sådan velerhvervet ret bør kun ske, hvor klare samfundsmæssige hensyn med bydende nødvendighed kræver det. Jeg synes ikke, at sådanne samfundsmæssige hensyn foreligger her. De frie fiskeres eksistens står ikke på spil. Det foreslås jo, at rettighederne kan afløses mod et ret ringe

[Helga Pedersen.]

beløb, selvom det forekommer mærkeligt så ringe dette beløb efterhånden er blevet. Der er hos de frie fiskere ingen berettiget forventning om at få del i denne fiskeret. Det er ikke en række godsprivilegier, at ligestille med adelige forrettigheder og andre odieuse institutter, der her er tale om. Det er i de fleste tilfælde jævne borgeres beskedne næring, skabt ved hårdt arbejde, man rammer, og det er det, jeg går imod. Jeg synes, det ville være bedre først at forsøge med en frivillig afløsning; man kunne så se, hvor langt man kom. Staten skal jo betale gildet alligevel, og man undgik derved det stærke indgreb i de eksisterende rettigheder.

Denne fremgangsmåde er man f. eks. endt i i den kommission, der undersøger spørgsmålet om afløsning af de faste ejendomme, der tilhører de gamle stiftelser, hvor ingen personers ejendom krænkes. Hvorfor så ikke nøjes med det her, hvor familiers eksistens står på spil?

Jeg har bemærket, at kommissionen ikke har været uden samvittighed, og jeg påskønner, at den højtærede fiskeriminister har fulgt kommissionen på dette punkt: man ser af betænkningen, side 38, at man viger tilbage for at strække sig så vidt overfor de frie fiskeres ønsker, at disse straks skal kunne overtage de andres fiskepladser, og man viger tilbage for at slå de hidtidige ålefiskere ud på een gang. Derfor — og også for at få en billigere ordning — foreslås det, at afløsningen skal strække sig over en årrække.

Hertil vil jeg bemærke, at indgrebet principielt er det samme i begge tilfælde; og at den samfundsmæssige begrundelse for indgrebet skulle være mere holdbar ved den ene end ved den anden fremgangsmåde, som det anføres i betænkningen side 38, har jeg vanskeligt ved at se. Imidlertid er jeg klar over, at det langt overvejende flertal i det høje ting går ind for en afløsning, og jeg vil derfor koncentrere mig om de enkelte bestemmelser i det foreliggende lovforslag.

Den højtærede minister foreslår, at yderligere en kommission skal sættes i verden. Hver ny lov bringer i denne tid mindst een kommission, og gennemsnitsantallet af medlemmer i kommissionerne tror jeg er stedse stigende. Denne tendens er fulgt op her, idet det foreslås, at der i denne kommission skal være to medlemmer mere end foreslået i betænkningen. Jeg tror godt, vi kan nøjes med de fire, som er foreslået i kommissionsbetænkningen.

Der tales om, at kommissionens afgørelse skal være endelig, dog med forskellige undtagelser. Det står mig ikke klart, på hvilke områder kommissionen herefter kan tænkes at skulle træffe den endelige afgørelse. Man lægger til og trækker fra vedrørende kommissionens kompetence, men det afgørende må jo blive, at alle spørgsmål om ekspropriationens lovlighed og erstatningens størrelse i hvert fald kan bringes for domstolene. Selve lovteksten kan vi så se videre på i udvalget.

Så kommer jeg til det efterhånden sædvanlige forslag i lovforslag af denne art, om fremgangsmåden, når det offentlige har fundet for godt at berøve en borger hans gode ret og borgeren vil protestere. Ja, så er det borgeren, der må anlægge sag, han må betale sagfører og retsafgifter, og han må have den mere byrdefulde stilling som sagsøger. Han skal samle materialet, til trods for at han ikke har gjort andet end at sidde med sin velerhvervede ret i god tro. I en række lovforslag i den sidste tid er denne fremgangsmåde foreslået. Jeg nævner vejlovsforslaget, loven om foretagelse af visse ekspropriationer m. v. og lovforslaget om opfindelser vedrørende krigsmateriel. Jeg har tidligere her i tinget peget på det urimelige i denne ordning. Jeg har peget på, at vore friproces-regler må udvides, og jeg tror, vi må ordne det sådan, at det offentlige, staten, skal forelægge sagen for domstolene. Således har vi gjort det ved frihedsberøvelseslovene, og noget i den retning kan vel også gøres her. Jeg tror, det er nødvendigt, hvis grund-

[Helga Pedersen.]

lovsbestemmelsen om adgangen til at gå til domstolene i disse tilfælde skal virke efter sin hensigt.

De foreslåede processuelle regler er, forekommer det mig, i det hele tilfredsstillende. Dog tror jeg, at spørgsmålet om at holde offentlige møder i kommissionen bør overvejes. Eventuelt kan dørene lukkes efter formandens bestemmelse, hvis den pågældende ålegårdsejer begærer det af hensyn til sine private forhold.

Erstatningsreglerne er jeg noget overrasket over. Der skal efter grundlovens § 73 gives fuld erstatning, og en ganske kort bestemmelse herom tror jeg ville være det bedste. Nu foreslås i virkeligheden en afløsning varierende fra 0 til fuld erstatning. Jeg må betvivle, at det kan være rigtigt at nægte en ålegårdsejer erstatning, fordi han ikke har udnyttet sin ret i 10 år. Hvis retten har en værdi, må han have krav på erstatning, og jeg tror ikke, at den foreslåede regel kan opfylde kravet i grundlovens § 73. Iøvrigt foreslås en vejledende erstatningsberegning efter kapitalisation med faktoren 11 eller 14 afhængig af den måde, hvorpå fiskeriet drives, hvortil kommer forskellige forhøjelser eller nedsættelser sat i forhold til de lokale skattemæssige ordninger. Udgangspunktet er kapitalisationsfaktoren 20. Her minder jeg om, at da tiendeejerne fik afløsning, brugte man kapitalisationsfaktoren 25. Hvorfor skal det så ikke være muligt at bruge den her? Med reduceringen til 11 eller 14 er vi ude i rent skønmæssige beregninger, grove gennemsnitsregler, som højst hører hjemme i en vejledende instruktion til afløsningskommissionen, men ikke i loven.

Særlig forsåvidt angår nedsættelsen af erstatningen til de fiskere, der driver bundgarnsfiskeri på deres ålegårdsområde, synes jeg, der må protesteres. Jeg har med glæde bemærket, at de ærede ordførere fra konservative, venstre og det radikale parti også har været inde på lignende betragtninger. Begrundelsen for nedsættelsen er jo, at disse fiskere driver „ulovligt“ fiskeri. De har udnyttet deres ejendomsret på den bedst mulige økonomiske måde, men fordi en administrativ myndighed ikke hidtil har anerkendt de pågældende ålegårde som lovlige, skal de her betegnes som

ulovlige, dog med det forsonende, at ulovlige sættes i anførselstegn. Så længe disse fiskemetoder ikke ved dom er fundet ulovlige, er de lovlige, og jeg tror, at det, hvis der havde været mulighed for ved dom at få dem erklæret ulovlige, ville være blevet gjort, og at øjeblikkeligt fogedforbud ville være blevet nedlagt. Det er meget uheldigt, at kommissionen med den begrundelse, at bundgarn vel ikke er forbudte redskaber, men efter ålegårdsovernævnets praksis savner retsbeskyttelse efter reglerne om ålegårde, herefter betegner disse ålegårdsejeres virksomhed som „ulovlige“ ålegårde. Derved skabes på forhånd en modvillig atmosfære overfor disse ålegårdsejere, der efter min mening har gjort deres pligt og fulgt med i den tekniske udvikling indenfor fiskerierhvervet. Man kunne måske udtrykke det sådan, at disse ejere har vundet en slags hævd ved i en lang årrække at udnytte deres oprindelige ålegårdsret på denne måde. Man kan måske også sige, at deres oprindelige ålegårdsret i tidens løb er omdannet til en eneret til at drive ålefiskeri på det pågældende område, en eneret, der er i stand til til enhver tid at hævde frit overfor andres forsøg på at fiske samstedt, nemlig ved hjælp af deres ålegårdsret, således som denne fra gammel tid har været hjemlet i lovgivningen.

Den i forslaget § 13 foreslåede afløsningsordning kunne man vel egentlig kalde et socialiseringsforsøg, idet staten i hvert fald for en periode skal overtage produktionsmidlet og i en lang fremtid være udlejer af ålegårdsfiskeri. Bestemmelsen er iøvrigt ikke helt klar. Der rejser sig en række tvivlsspørgsmål med hensyn til, om lejetten har været begrænset til en årrække, men det kan vi drøfte nærmere i udvalget.

Jeg synes, det er heldigt, at man efter omstændighederne foreslår at tage hensyn til arvingerne, men jeg tror, at vi skal overveje, om ikke den efterlevende ægtefælles ret også skal sikres, og om der ikke bør gives arvingerne en ret til at fortsætte. Disse administrative nådesakter og generøse håndsrækninger til borgerne er jeg ikke tilhænger af.

Jeg er endvidere ikke klar over rækkevidden af forslaget § 14. Der gives et bidrag til fortolkningen i betænkningen side 61, men jeg kan stille spørgsmålet sådan: Er

[Holga Pedersen.]

det meningen, at den pågældende fisker kan fortsætte som hidtil, altså eventuelt med bundgarnsfiskeri?

Endelig det sidste punkt, som jeg vil bringe frem ved denne lejlighed: det drejer sig om et vigtigt spørgsmål, om store interesser, der står på spil for de enkelte borgere. Jeg synes, at disse spørgsmål bør afgøres ved de almindelige domstole, som det også tidligere var ordningen her i landet, og derfor synes jeg, at ålegårdsnævnene godt kan bortfalde.

Som det er fremgået, så jeg helst, at dette lovforslag aldrig blev ophøjet til lov, men jeg er klar over, at jeg står så nogenlunde ene med mit standpunkt, og jeg er også klar over, at den gruppe borgere, hvis interesser jeg her taler for, kun er en lille gruppe uden organisation og derfor uden politisk indflydelse eller interesse, men man må forstå, at det for dem ikke alene er spørgsmålet om at få erstatning, der er det principielle, men det er spørgsmålet om deres fortsatte erhvervsudøvelse på det område, de mener sig berettiget til.

Må jeg endelig til allersidst sige nogle enkelte bemærkninger i anledning af de udtalelser, der er faldet i dag. Jeg synes, det er lidt vel flot, når det ærede medlem hr. K. Axel Nielsen siger, at højesteretssagfører Bent Jacobsen, som repræsenterer visse ålegårdsejere, har tiltrådt betænkningen. Det, han har gjort, er jo, at han har udtalt — det fremgår af betænkningen side 32 — at han ikke har kunnet tiltræde, at disse forskellige redskaber som følge af deres konstruktion savner retsbeskyttelse efter reglerne om ålegårde, men desuagtet ud fra praktiske hensyn har erklæret sig enig. Der kan vist gættes på, at de praktiske hensyn er, at nu var man klar over, at der kunne gives erstatning, men ikke i og for sig, at man mente, det var rigtigt at afløse ålegårdsretten. Jeg bemærkede med tilfredshed, at såvel det ærede medlem hr. K. Axel Nielsen som flere andre ærede talere var inde på overvejelser af, om ikke erstatningsberegningerne burde underkastes en kritisk vurdering, og jeg ser hen til et frugtbart udvalgsarbejde på dette område.

Det ærede medlem hr. Baagø-Hansen synes at tøve med at kalde det, der her er tale om, en ejendomsret. Jeg synes ikke,

man kan komme til noget andet resultat, når man omhyggeligt læser de udtalelser, der foreligger fra professor Poul Andersen, ikke mindst i kommissionsbetænkningen side 123, hvor han fastslår, hvilket resultat han er kommet til. Jeg beder om tilladelse til et ganske kort citat:

„Resultatet af den foranstående undersøgelse bliver, at en lov, der fratager ålegårdsejerne deres ret uden at tillægge dem erstatning, vil være stridende mod grundlovens § 80“ — nu § 73.

Når man fastslår dette som resultat, og når dertil den sagkyndige kommission accepterer, at der er tale om en ret, som omhandles i grundlovens § 73, og når endelig denne paragraf taler om, at ingen kan tilpligtes at afstå sin ejendom, uden hvor almenvellet kræver det og kun mod fuldstændig erstatning, må man vist deraf slutte, at der her er tale om en ejendomsret.

Finansministeren (Kampmann): Da fiskeriministeren er forhindret i at være tilstede i dag, skal jeg på hans vegne takke for behandlingen af lovforslaget.

Først må jeg måske gøre en enkelt personlig bemærkning. Det er med nogen betænkelighed, man nærmer sig et så intrikat emne, som et lovforslag om afløsning af ålegårdsrettigheder øjensynlig er. Efterhånden som behandlingen skred frem, blev jeg dog trøstet, for jeg syntes, der var en ganske god enighed om, hvordan afløsningen skulle ske. Nu har det ærede medlem frk. Helga Pedersen revet mig ud af denne ro, og jeg synes, man kan takke det ærede medlem herfor; det giver jo mulighed for belysning af spørgsmålet fra alle sider.

Som det ærede medlem hr. Søren Olesen sagde, skal man ikke være altfor imponeret af skimlede rettigheder. På den anden side må jeg indrømme, at når jeg sidder her og læser i betænkningen, at min barndomsby, Fredericia, allerede i 1661 i sine privilegier har fået tillagt ret til ålegårdsfiskeri, og at Middelfart, hvorfra min familie stammer, endog ca. 100 år før, i 1564, har fået tillagt det samme, er jeg trods alt betænkelig ved her at skulle forsvare et forslag, som går ud på afløsning af disse rettigheder. Endnu mere betænkelig bliver jeg ved at opdage, at vi også ude på Amager har sådanne rettigheder. Derfor kan jeg måske være

[Finansministeren.]

enig med det ærede medlem hr. Søren Olesen i, at når man nu har været så længe om — fra 1897 til i dag — at blive enig om, hvordan man skal afløse dem, skulle man vel nok kunne vente lidt endnu. Det er naturligvis ikke som fiskeriministerens stedfortræder, men som finansminister, jeg gør det.

Det er gået op for mig under behandlingen af dette lovforslag, at afløsningen bliver billigere og billigere. Nu koster den kun 25 000 kr. Hvis vi venter længe nok, kan vi måske tjene på den. Jeg ved ikke, om jeg måske udfra denne betragtning kan tilsige det ærede medlem frk. Helga Pedersen min støtte.

Jeg tror imidlertid, at hvis fiskeriministeren havde været tilstede i dag, ville han have takket for god modtagelse af lovforslaget. Jeg forstår på alle ordførerne, at man er enig om, at nu må vi skride til ophævelse af ålegårdsrettighederne. Jeg forstår det også således, at det, der er uenighed om, er § 12. Det var vel iøvrigt også denne paragraf, det ærede medlem frk. Helga Pedersen satte hårdest ind overfor. Der er altså uenighed om § 12 — ja, jeg ved knap, om man kalder det første eller andet stykke, men altså det stykke, hvor der står, at hvis man ikke har udnyttet rettighederne i 10 år, skal man ikke have erstatning. Jeg forstår, at det ærede medlem hr. Damsgaard også er imod denne bestemmelse. Jeg prøvede at høre efter det ærede medlems argumentation, og da jeg ikke før har hørt denne argumentation, kan det ærede medlem høre, hvad en, der ikke før har hørt den, har fået ud af den. Jeg må sige, den ikke var meget slående for mig. Det ærede medlem sagde, at når man dog havde en værdi dér — og jeg synes også, det ærede medlem frk. Helga Pedersen var inde på noget af det samme — havde man også ret til erstatning. Men spørgsmålet er: Hvor stor er denne værdi? Det var her, jeg sad og hørte spændt på fortsættelsen af det ærede medlem hr. Damsgaards argumentation, nemlig om, hvordan man skulle finde ud af afløsningen i disse tilfælde. Denne kritik gælder ikke det ærede medlem frk. Helga Pedersen så stærkt, for jeg forstod på det ærede medlem, at hun mener, at der simpelthen ikke skal afløses. Jeg forstår imid-

lertid, at det ærede medlem hr. Damsgaard mener, man skal afløse. Jeg spørger derfor: På hvilket grundlag skal man finde udgangspunktet for beregningen af — jeg forstår, vi må ikke kalde det erstatningen, men så afløsningssummen? Det håber jeg tilfredsstillende også det ærede medlem hr. Søren Olesen. Dette synes jeg det ærede medlem hr. Damsgaard skulle fortælle os, for det ville nok støtte selve diskussionen om dette punkt.

Så er der de bestemmelser i forslaget § 12, som vedrører problemet om kapitalisationsfaktoren. Det ærede medlem frk. Helga Pedersen mente, at disse bestemmelser nærmest hørte hjemme i en vejledning. Jeg forstod det sådan, at man ikke skulle nedsætte kapitalisationsfaktoren fra 20 til 14, men fastholde de 20 — ja, det ærede medlem ville endda have 25. Når man taler for ålegårdsinteresserne, forstår jeg godt, at man vil højere op, men det er dog et stykke tid siden, vi fik tiendeafløsning, så mon vi ikke kan nøjes med de 20? Jeg forstår imidlertid, at det ærede medlem mente, at der skulle stå 20 i loven, og i vejledningen skulle der stå noget om, i hvilke tilfælde kapitalisationsfaktoren skulle være lavere. Jeg kan ikke være helt enig med det ærede medlem frk. Helga Pedersen heri. Det fremgår af betænkningen, af bemærkningerne til lovforslaget og af den skriftlige fremsættelse, at reduktionen fra 20 til 14 er begrundet i rent faktiske forhold med hensyn til beskatningen. Derfor må det være rimeligt, at denne reduktion fra 20 til 14 står i lovforslaget. Derimod kan man nok diskutere, om de regler, der er optaget her i § 12 om variationer efter grundskyldpromillens højde i de to kapitalisationsfaktorer på henholdsvis 11 og 14, var nødvendige at have med i lovforslaget. Så langt kan jeg i hvert fald strække mig overfor det ærede medlem frk. Helga Pedersen.

Jeg vil også gøre en kommentar til dette forslag, idet jeg naturligvis ikke vil anfægte min kollega fiskeriministerens forslag, men jeg knytter min kommentar til det, det ærede medlem hr. K. Axel Nielsen sagde. Jeg er heller ikke så helt sikker på — og det endskønt jeg her føler mig på lidt mere sikker grund, fordi det drejer sig om et skatteproblem — at det kan være rimeligt

[Finansministeren.]

at tage det hensyn til grundbeskatningen, som man har gjort her. Vi kan jo ikke komme væk fra, at den kommunale ejendomsbeskatning er afhængig af ligningsforholdets størrelse og herigennem også af, hvor stor personbeskatningen er. Derfor kan en lav grundskyldpromille i mange kommuner være ledsaget af en høj personlig beskatning. Det må vel øve nogen indflydelse på, hvordan beskatningen bliver af den indtægt, der flyder af afløsningssummen. Jeg har kun villet gøre disse bemærkninger, for at man kunne få lidt mere at tænke over i det udvalg, som nu skal nedsættes vedrørende dette problem.

Jeg forstod ellers på det ærede medlem hr. Fuglsang, at han hellere så, at man foretog en afløsning med det samme. Det er det sædvanlige: bare bruge af statens penge, så går det hele. Såvidt jeg kan skønne, ville det betyde, at staten måtte betale op til 2 mill. kr., så kunne man få det frie fiskeri.

Jeg vil af mange grunde ikke gå i detaljer med hensyn til en række af de rettigheder, som det ærede medlem frk. Helga Pedersen iøvrigt var inde på. Jeg forstår, at vi her, regeringen sammen med det radikale venstre med tilslutning stort set af konservative og venstre, har fremlagt et forslag, efter hvis § 13 vi går ind for socialisering, og hvis dette er tilfældet, nærmer anskuelserne her i salen sig hinanden. Det kan jeg kun udtrykke min glæde over.

K. Axel Nielsen: Det er det ærede medlem frk. Helga Pedersen, der kalder mig frem. Spørgsmålet om rimeligheden i at afløse disse gamle privilegier, ekspropriere dem, om man vil, tror jeg ikke det ærede medlem frk. Helga Pedersen og jeg bliver enige om. Dertil er vore opfattelser af disse grundlæggende problemer for forskellige. Forsåvidt har det ikke noget egentligt formål at optage en principiel debat herom.

Jeg vil dog gerne rejse det spørgsmål, om ikke konsekvensen af det ærede medlem frk. Helga Pedersens standpunkt måtte være, at alle de gamle rettigheder og privilegier, der fandtes på 1849-grundlovens tid, skulle have været bevaret. Ville konsekvensen af det ærede medlems standpunkt ikke være, at vi ikke skulle have afløst len og

stamhuse, jagtretten o. s. v.? Dette rejser for mig spørgsmålet, om det ærede medlem står i det rette parti, for jeg er nok klar over, at venstre og dets forgængere har været tilhængere af, at disse gamle rettigheder skulle afskaffes. De konservative er også enige i dette. Det ærede medlem burde måske snarere tilhøre det gamle højreparti, men det er desværre, havde jeg nær sagt, afskaffet. Det ærede medlems stilling stemmer efter min opfattelse ikke med ånden i grundloven af 1849, men hvad værre er, den stemmer heller ikke med samfundets interesse i, at ålefiskeriet udnyttes så godt som muligt. Det er en kendsgerning, som det er påvist i kommissionsbetænkningen, at disse gamle privilegier lægger en hindring i vejen for den mest effektive udnyttelse af ålefiskeriet her i landet.

Om princippet for afløsningen og for erstatningens beregning har finansministeren givet det ærede medlem en besvarelse. Jeg kan ikke se, at man går nogen for nær. Ejeren får i renteindtægt den samme indtægt, som han hidtil har haft i leje, hvis han har udlejet, og udnytter han selv sin ret, kan han fortsætte dermed, så længe han lever, ja, den bevares i mindst 20 år. Man kan naturligvis rejse spørgsmålet om kommende generationers ret, men det er dog vist at gå for vidt.

Endelig mente det ærede medlem frk. Helga Pedersen, at det vist var lovlig flot af mig at tage hrs. Bent Jacobsen til indtægt for forslaget og sig; at han på Foreningen af Skov- og Landejendomsbesidderes vegne har tiltrådt det. Jeg kan dog oplyse, da både han og jeg har været medlemmer af kommissionen, at han har tiltrådt lovforslaget. Efter i et møde med sine foreningsmedlemmer at have redegjort for det fik han 100 pct.s tilslutning fra medlemmerne, hvilket han har oplyst i kommissionen. Jeg erkender, at det ikke står i betænkningen, så det kunne det ærede medlem ikke vide; det er hermed sagt til oplysning for det ærede medlem.

Damsgaard: Den højtærede finansminister syntes særlig at hæfte sig ved de ting, som passede ind i en finansministers kram. Nu er det knap så billigt, som den højtærede finansminister mente; det drejer sig selvfølgelig om en fortalelse; man slipper ikke

[Damsgaard.]

med 25 000 kr., som den højtærede finansminister nævnte. Det bliver et betydelig større beløb. Så billigt er det heller ikke, højtærede finansminister. Men det er måske nok for billigt alligevel.

Nu efterlyste finansministeren min stilling til, hvorledes man skulle finde frem til erstatningen til ejerne af de såkaldte små ålegårdsrettigheder. Jeg indrømmer, at det er vanskeligt. Vi begyndte med, at den skulle udregnes på grundlag af lejen for 5 år. Det gik jeg imod. Jeg er af den opfattelse, at alle disse bredejere, udfør hvis ejendom der foregår et blankålstræk, har krav på erstatning. Så bliver det selvfølgelig et noget større beløb, finansministeren skal af med, men da det i virkeligheden er et formuegode, som disse mennesker har, som indgår i deres ejendomsskyldvurdering, og som de gennem mange slægtled har betalt skat af til stat og kommune, gælder det om at finde et så bredt grundlag som muligt for at kunne yde erstatning. Derfor har mit udgangspunkt været, at alle disse bredejere, der har ålegårdsret, og udfør hvis kyst der er foregået et åletræk, har krav på erstatning, og det var netop det punkt i lovforslaget, jeg tog anstand på. 10 år er måske for kort et åremål. Jeg mener også, at der må blive tale om 20 år eller et andet åremål, hvis man ikke kan få flertal for, at der skal ydes alle, der har en sådan bredret, erstatning; det er det, vi skal drøfte i udvalget. Skitserer et forslag for den højtærede finansminister her vil vel være noget vanskeligt, men vi må kunne finde frem til en løsning i udvalget. Jeg mener, at alle er berettigede til erstatning.

Baagø-Hansen: I anledning af den højtærede finansministers udtalelse om, at venstre og de konservative gik med til en socialisering af dette erhverv, vil jeg dog sige, at det drejer sig om en 20-årig periode, i hvilken staten får lov til at forestå udlejningen af denne rettighed for på denne måde at danne overgang til frie forhold, hvorunder der ikke eksisterer nogen socialisering.

I anledning af det ærede medlem frk. Helga Pedersens bemærkning til mig må jeg sige, at mine udtalelser om ejendomsretten skriver sig fra en lang diskussion, vi i

sin tid havde i kommissionen. Vi drøftede grundlovens § 73, hvor der står, at ejendomsretten er ukrænkelig, og at ingen kan tilpligtes at afstå sin ejendom, uden almenvellet kræver det. Spørgsmålet var, om der i dette tilfælde var tale om et almenvel, som krævede en ændring af forholdene. Jeg husker meget tydeligt, at kommissionens formand, professor Illum, i en længere redegørelse fremsatte udtalelser gående ud på, at der ikke her var tale om ejendomsret i almindelig forstand, men om en fortrinsret og en brugsret. Men iøvrigt godkendte naturligvis også han, at der var tale om en formueret. De lærde er imidlertid uenige. Professor Vinding Kruse har en anden opfattelse, og kammeradvokaten udtaler i kommissionsbetænkningen side 35, at han slutter sig til den af professor Poul Andersen hævdede opfattelse, nemlig at ålegårdsretten må betragtes som en egentlig formueret. Kammeradvokaten anså det imidlertid for usikkert, om domstolene i betragtning af det materielle retsspørgsmåls tvivlsomhed i givet fald ville tilsidesætte en lov om ophævelse af den almindelige ålegårdsret uden erstatning som klart stridende mod den gamle grundlovs § 80. Dette blot til forklaring af mine udtalelser.

A. C. Normann: Jeg har kun en enkelt bemærkning at gøre i anledning af det ærede medlem frk. Helga Pedersens udtalelser, idet jeg iøvrigt er enig i, hvad den ærede socialdemokratiske ordfører har fremhævet om selve hovedgrundlaget for afløsningen og om årsagerne til, at vi nu ønsker denne afløsning gennemført.

Det ærede medlem frk. Helga Pedersen brugte den vending, at nu skulle skatteyderne til at betale en støtte til et bestemt, lille erhvervsudsnit, nemlig de frie fiskere. Det er jo ganske mærkeligt at høre, at samtidig med at det ærede medlem taler om, at der nu igen skal ydes støtte til en bestemt kreds i landet, siger det ærede medlems partifælle hr. Damsgaard, at staten ikke øser nok ud til de samme kredse, altså lige det stik modsatte. Jeg forstår godt det ærede medlem hr. Damsgaards ønske om at gøre sig populær hos de mange, der har en grund her i landet. Hvis man skulle yde erstatning til alle dem, der har en strandgrund, ville man imidlertid komme op på et betydeligt

[A. C. Normann.]

antal. Vi har sommerhuse, og kystlinien er umådelig stor, så det ville blive et formidabelt antal, der skulle ydes erstatning til.

Noget af det, jeg vil afvente med den største interesse og spænding i det kommende udvalg, er det ærede medlem hr. Damsgaards skitse til et forslag om, hvordan vi skal finde et kriterium, hvorefter man kan yde erstatning til alle, som, så langt tilbage vi kan erindre, har udnyttet denne ret. Der er jo ikke — deri er jeg uenig med det ærede medlem frk. Helga Pedersen — tale om støtte fra staten til en bestemt erhvervsgruppe. Jeg tror ikke, at nogen af de fri fiskere, der får en afløsningssum, vil føle, at de får nogen støtte. Jeg er snarere bange for, at de vil synes, staten har været for karrig og har taget en rettlighed fra dem, for hvilken den så vil yde erstatning. At de skulle have fået noget i retning af støtte, anser jeg for udelukket at få dem til at holde med os i. Der er ikke tale om en støtte fra staten til nogen som helst; staten får en værdi til gengæld for de udbetalte penge, som hovedsagelig tilvejebringes gennem lejeindtægterne.

Man kan være enig eller uenig i den forelåede form, men det er i alt fald den, der nu muliggør, at der kan blive tale om en afløsning af ålegårdsretten. Hensigten er først og fremmest at tilvejebringe mulighed for at få fiskeriet efter blankål udnyttet bedre end hidtil, for der er ingen tvivl om, at selve tilstedeværelsen af ålegårdsretten i stor udstrækning, både hvor den bruges, og også hvor den ikke bruges, er til hinder for de frie fiskeres mulighed for at udnytte ålefiskeriet i efterårsmånederne, når blankålen vandrer nordpå ud af vore farvande for at yngle i de store have. Der er ikke den fjerneste tvivl om, at den omstændighed, at denne ret tilkommer alle lodsejere, forhindrer mange fiskere, som med stort udbytte kunne sætte garn ud ved kysterne, i at gøre det, fordi lodsejeren når som helst kan komme og sige: det er mit område, se at få dit garn væk igen. Det er altså tanken om en nationaløkonomisk bedre udnyttelse af vore have, der ligger bag lovforslaget.

Finansministeren var noget vaklende i støtten til sin kollega fiskeriministeren vedrørende spørgsmålet om graduering af

erstatningen efter grundskyldpromillerne.

Den højtærede finansminister har dog vist ikke rigtig haft tid til at tænke over den opgave, han her er gået ind til. Selvom man i kommissionen drøftede alle muligheder, var der dog, såvidt jeg har forstået, ingen, der gik ind for den tanke, at man i lovforslaget skulle indsætte en bestemmelse om, at afløsningssummen på en eller anden måde skulle sættes i forhold til de direkte skatter. Det har som sagt været drøftet, men jeg tror, at en overvejelse heraf hurtigt vil bringe de fleste til erkendelse af, at det ikke lader sig gøre, bl. a. af hensyn til progressionen, som gør, at de lettelser, den enkelte kommer ud for, hvis man virkelig tog de personlige skatter i betragtning, eller den forøgede byrde ville falde fuldkommen forskelligt ud i de forskellige tilfælde. Det ville være aldeles håbløst at prøve at komme ind derpå — og det er der da heller ikke nogen der har stillet forslag om.

Spørgsmålet må blive, hvordan man kommer retsindigheden nærmest i de individuelle tilfælde, og jeg synes stadigvæk, det står uanfægtet, at det gør man gennem den højtærede fiskeriministers forslag. Jeg tror, at en undersøgelse i udvalget, hvis man tog individuelle eksempler frem fra en række kommuner — det har vi, såvidt jeg husker, ikke gjort i kommissionen — ville vise, at man, uanset at der stadig vil opstå forskelle, faktisk kommer den individuelle retfærdighed langt, langt nærmere gennem ministerens forslag. Bl. a. pegede jeg i min tale på den ret store forskel, der kunne opstå, hvis man ikke anvendte denne vej. Men det kan vi jo diskutere nærmere i udvalget.

Jeg har så blot en bemærkning til det ærede medlem hr. Søren Olesen. Det var måske en lille smule flot, når det ærede medlem nu talte om det beskæmmende i, at vi ikke er kommet af med disse skimlede rettigheder — og nu bakked op af finansministeren. Jeg var med i den debat, der førtes i 1951, og da var retsforbundet — det kan den højtærede finansminister ikke huske, men det kan jeg — ikke på den side, hvor det ærede medlem hr. Søren Olesen nu står, så det er ikke retsforbundets skyld, at vi nu står overfor en afløsning; retsforbundet trak i alt fald dengang til den

[A. C. Normann.]

anden side, og så taler det ærede medlem endda om sig selv og sit parti som dem, der hører til de utålmodige! Jeg kan ikke tro på, at retsforbundet vil gå imod tanken om en graduering efter grundskyldpromillerne med de virkninger, det vil få; men jeg skal ikke uddybe dette spørgsmål nærmere her, for jeg tror, der må fremskaffes en del dokumentationsmateriale, før vi kan få tilvejebragt fuld klarhed over, hvordan de økonomiske virkninger af alle disse afløsningsbestemmelser vil blive.

Fuglsang: Jeg vil gerne gøre en bemærkning til den højtærede finansminister, for at hans bemærkning til mit første indlæg i dag ikke skal stå umodsagt. Han fejede min tanke om at få denne afløsning gennemført så hurtigt som muligt bort med, at den var udtryk for kommunisternes sædvanlige letsindighed overfor statskassen, og at det for mig bare drejede sig om at gribe i statskassen uden hensyn til, hvad det kostede. Ja, hvad det angår, kunne man jo føre en vældig diskussion om, hvem der griber dybt i statskassen. Jeg tør formode, at den regering, den højtærede finansminister tilhører, tager sine dybe greb til forskellige ting — derfor er skatterne så høje, som de er; men det er ikke det, det her drejer sig om.

Jeg havde i mit oprindelige indlæg to indvendinger: for det første den, at det varede for længe med denne afløsning, og for det andet, at jeg var betænkelig ved, at der overhovedet blev ydet erstatning. Hvis man tog hensyn til disse to indvendinger, ville de vel nok i nogen grad ophæve hinanden, således at man kunne komme ud over afløsningen af ålegårdsretten, uden at dette fik de for statskassen så skæbnesvangre virkninger, som finansministeren forudså.

Det ærede medlem frk. Helga Pedersen var bekymret med henblik på mulige overgreb på visse folks velerhvervede rettigheder og indgreb i deres erhverv. For mig drejer det sig ikke om, at man muligvis kan pege på dette eller hint enkelttilfælde, hvor en indehaver af ålegårdsret måske har et vist erhvervsmæssigt udbytte af denne; for mig drejer det sig om disse ålegårdsrettigheders virkninger på helheden,

og man kan vel nok sige, at den erhvervsmæssige betydning er større for de frie fiskere, som er henvist til at ernære sig af havet, end for de mennesker rundt om ved vore kyster, der har disse ålegårde. Det er det, man bør gå ud fra. Jeg er også fuldkommen indforstået med, at man må se på den samfundsmæssige, den samfundsøkonomiske betydning: at det for vort land som helhed gælder om at få det bedst mulige udbytte af det, som blankålstrækket kan indbringe.

Søren Olesen: Det var ikke uden interesse at høre det ærede medlem frk. Helga Pedersen udvikle sin opfattelse af begrebet ejendomsret. Jeg tror dog nok, at hvis man skulle praktisere den, når talen er om andre reformer i samfundet, ville det blive meget vanskeligt overhovedet at få gennemført noget, som medfører forandringer på ejendomsrettens område. Men såvidt jeg har forstået betænkningen, er der ingen, der tør påstå, at det her drejer sig om en ejendom eller en ejendomsret — der er jo ingen, der kan eje havet. Man udtrykker det på den måde, at det her drejer sig om et formuegode, som man ejer — og jeg forstår, at man gør en forskel her. Men det er dog altså en rettighed, som man har købt og solgt gennem tiderne; derfor gik jeg heller ikke imod at yde en afløsningssum. Jeg forstår derfor heller ikke det ærede medlem hr. A. C. Normanns udtalelse om, at retsforbundet tidligere har indtaget en anden stilling. Jeg mener, at vort medlem af kommissionen, hr. Verner Larsen, gik med til det forslag, kommissionen stillede. Derfor har jeg heller ikke taget afstand fra lovforslaget, kun glædet mig over, at man endelig vil se at få gennemført en afløsningsordning; det kan jeg give min tilslutning til.

Det ærede medlem hr. Damsgaard mente, det kunne være berettiget at yde erstatning alle steder, hvor der gik blankål. Det kunne blive interessant, hvis kommissionen skulle til at undersøge, hvor mange ål der går de forskellige steder ved kysten. Det tror jeg blev en vanskelig opgave, måske endnu vanskeligere end dette at få kapitaliseret en indtægt på nul; for hvad enten den kapitaliseres med en faktor på 20 eller på 100, bliver resultatet ikke stort anderledes; jeg kan godt forstå, at det ærede medlem har

[Søren Olesen.]

vanskeligt ved at finde ud af det regnestykke og at finde et grundlag, hvorpå det kan gå op.

Man kunne næsten fristes til at spørge: Hvad så med ålenes ret? De har vel en endnu ældre ret til at vandre mod havet; jeg synes, det ville blive lidt mærkeligt, hvis vi skulle til at yde afløsning eller erstatning på det grundlag.

Jeg kan som sagt tilsige mit partis støtte til gennemførelsen af det foreliggende lovforslag. Som jeg sagde før, mener jeg, vi skal se på statens interesse og gennemføre denne lovgivning med de mindst mulige bekostninger, og at vi i hvert fald ikke skal udvide det område, man her foreslår der skal ydes afløsning for.

Helga Pedersen: Vanskeligheden ved at nå til klaring af disse problemer skyldes vel nok, at måske ikke alle ærede medlemmer er helt fortrolige med de elementer, der indgår i selve ejendomsretsbegrebet, og måske heller ikke helt gør sig klart, at ålegårdsrettighedernes oprindelse er vidt forskellig. Jeg har ved gennemlæsningen af kommissionsbetænkningen været noget i tvivl om, hvorvidt det var berettiget at slå alle ålegårdsrettigheder sammen under eet; således som den historiske udvikling har været, må man dog vistnok antage, at det er berettiget. Men det, som jeg gerne vil fremhæve her, er dette: det er forkert at tro, at alle ålegårdsrettigheder er knyttet til kystejernes ret til deres faste ejendom. De ålegårdsejere, jeg særlig har i tankerne, har købt deres ret ved skøde, og der er ikke tale om at købe et stykke af havet, som det ærede medlem hr. Søren Olesen syntes at være inde på. Det er ikke det, der er tale om. Der er tale om at købe en ret, en fiskeret, eller hvad man nu vil kalde det, ved et skøde, og at man tillader sig at udnytte denne på den erhvervsmæssigt mest økonomiske måde.

Karakteristiske elementer i ejendomsretten er, at man kan pantsætte tingen, man

kan sælge den, man kan arve den, og den kan gøres til genstand for kreditorudlæg. Disse elementer, tror jeg, er tilstede, når det drejer sig om en ålegårdsret, og derfor mener jeg, at man i dag vist bør betegne ålegårdsretten som en ejendomsret, og jeg kan ikke være enig med det ærede medlem hr. K. Axel Nielsen i at kalde denne ret for et privilegium. Et privilegium er ikke noget, man køber med ganske almindelige menne-skepenge. Der er endda her tale om en ret, af hvilken man i de senere år beskattes, ganske som om man havde en fast ejendom, så jeg synes ikke, den parallel er berettiget.

Hvilke konsekvenser det ærede medlem hr. K. Axel Nielsen vil drage af mit standpunkt i dag med hensyn til, hvordan jeg ville have stillet mig i 50erne i forrige århundrede, da man skulle overveje afløsningen af len og stamhuse, overlader jeg ganske til det ærede medlem. Men for en ordens skyld vil jeg tilføje, at jeg ville være i godt selskab, hvis jeg protesterede imod afløsningen. Det ærede medlem kan sikkert sin jura så godt, at han erindrer, at A. S. Ørsted talte imod afløsningen af bager- og møllerprivilegierne i København i 1850erne. — så for så vidt kunne den sag altså klares rent juridisk set!

Men det, som er den egentlige grund til mine indvendinger, er, at jeg ikke mener, væsentlige samfundsinteresser står på spil her. Spørgsmålet om, i hvilket parti jeg rettelig hører hjemme, er jeg sikker på det ærede medlem vil overlade til mig selv at afgøre. Jeg føler mig trøstet ved, at højesteretssagfører Bent Jacobsens nærmere begrundelser for sine standpunkter har været tilstede, omend de ikke er kommet til udtryk i betænkningen.

Forsåvidt angår spørgsmålet om rigtigheden af at indføre en bestemmelse som foreslået i lovforslagets § 12, stk. 1, om erstatning til de ålegårdsejere, der ikke har udnyttet deres rettigheder, skal jeg gerne uddybe mine betragtninger eller måske bare gentage dem overfor den højtærede finansminister. Min betragtning går ud på, at

[Helga Pedersen.]

Jeg ikke mener, man ved lov kan fastslå, at en bestemt ejendomsret ikke har nogen værdi, hvis den pågældende ejer på en eller anden måde kan bevise, at den har en værdi, men at han bare ikke har udnyttet den i den periode, der er tale om. Det var blot det, jeg mente, og det tror jeg for så vidt, ingen vil bestride.

Det ærede medlem hr. Fuglsang kritiserede mit standpunkt med en henvisning til, at de frie fiskere var henvist til at ernære sig af havet. Det er fremgået af, hvad jeg før sagde, at de ålegårdsejere, jeg særlig tænker på, ikke har andet erhverv end fiskeriet; de er også henvist til at ernære sig af havet.

Jeg lægger megen vægt på det, det ærede medlem hr. A. C. Normann fremhævede til slut, at det afgørende må være, hvordan man kommer retsindigheden nærmest. Jeg tror, at i det udvalgsarbejde, der forestår, vil det ærede medlem, som jeg kender som meget retsindig, være mig behjælpelig med at komme frem til en bedre ordning vedrørende de foreslåede erstatningsregler. Så kan man måske i fællesskab nå at bøde på den uret, som i hvert fald jeg mener bliver begået.

Finansministeren (Kampmann): Det ærede medlem hr. Damsgaard mente, det blev noget dyrt for statskassen. Jeg kan kun sige, at jeg håber ikke, at det ærede medlem har ret, men i hvert fald må det blive meget dyrere, hvis man følger det ærede medlem hr. Damsgaards forslag. Det ærede medlem har endnu ikke her fra talerstolen fortalt os, hvordan man ville klare en løsning af det problem, som omhandles i § 12, stk. 1. Hvis der kan nås en løsning, er jeg som finansminister meget interesseret i, hvordan man kan nå den, og derfor synes jeg, det ærede medlem skylder os en forklaring derpå.

Når det ærede medlem frk. Helga Pedersen nu nævner, at ålegårdsretten kan have sin værdi, selvom man ikke udnytter den, må jeg sige, at man jo kan diskutere, hvorfor denne ålegårdsret ikke er udnyttet, og det synes jeg, som også det ærede medlem hr. Søren Olesen har sagt, at man må tænke på, hvad det er, det drejer sig om. Der er tale om ål, der, om jeg så må sige, går på

brudefærd og derfor gør sig blanke, og de kan forville sig mange steder hen på vej til Atlanterhavet. Derfor er det urimeligt, hvad jeg forstår de andre ærede ordførere er enige med mig i, at give en erstatning i de tilfælde, hvor man i de sidste 10 år helt har opgivet at udnytte sin ålegårdsret.

Det ærede medlem frk. Helga Pedersen forsøgte at belære os om denne lovgivning, og det er jeg naturligvis taknemlig for, da jeg ikke kender så meget til den og derfor lyttede med interesse til det ærede medlem. Jeg forstår, at det ærede medlem har studeret den, og jeg synes, at det kun er godt, at vi andre så bliver beriget med de erfaringer, der er gjort, men jeg tror nok, at det ærede medlem frk. Helga Pedersen blandede ålegårdsretten sammen med særlige fiskerirettigheder. (*Helga Pedersen: Nej!*) Jo, så vidt jeg hørte, for efter § 1 er, så vidt jeg har forstået, en ålegårdsret altid knyttet til et grundstykke, og det, det ærede medlem talte om — det kan jo være, jeg har misforstået det — var de særlige fiskerirettigheder. Men hvis jeg har uret, vil jeg gerne fortsat belæres af det ærede medlem.

Så vil jeg gerne give det ærede medlem hr. Fuglsang en undskyldning. Jeg forstår, at det ærede medlem vil have en hurtig afvikling uden at give erstatning. Det er naturligvis det allerbilligste, men det turde jeg slet ikke foreslå.

(Kort bemærkning).

A. C. Normann: Jeg vil gerne sige til det ærede medlem hr. Søren Olesen, at det kunne aldrig i livet falde mig ind at påstå, at retsforbundet ikke i kommissionen loyalt har medarbejdet til forslaget om ålegårdsrettens afløsning. Det ærede medlems partifælle i kommissionen har gjort et overordentlig godt stykke arbejde og bidraget til det resultat, vi er nået frem til i fællesskab. Men det, jeg har gjort en lille bemærkning om, var det forhold, at vi andre nu skal udstilles som nogle, der holder på skimlede rettigheder eller i hvert fald har holdt for længe på dem. Det ærede medlem synes ikke, at der er noget rørende i at opgive sådanne gamle rettigheder, og han kalder retsforbundet de utålmodige. Det var på denne foranledning, jeg mindede om retsforbundets stilling i 1951, hvor det

[A. C. Normann.]

ærede medlem hr. Oluf Pedersen ikke blot var imod, at der blev nedsat den kommission, hvori det arbejde er blevet gjort, som er en forudsætning for, at vi nu er kommet igennem til en afløsning, men hvor det ærede medlem hr. Oluf Pedersen sagde — det står på sp. 1594 i folketingets forhandlinger 1951—52:

„Jeg er nemlig ikke enig med det ærede medlem hr. A. C. Normann i, at der skal finde en afløsning af ålegårdsretten sted.“

(Kort bemærkning).

Helga Pedersen: Jeg takker den højtærede finansminister, fordi han påskønnede min belæring. Jeg vil meget gerne yderligere belære den højtærede finansminister om, at den forskel, som jeg fremhævede vedrørende de forskellige ålegårdsrettigheder, beroede ikke på en misforståelse og en sammenblanding med fiskerirettighederne. Det, jeg har i tankerne, er, at visse ålegårds ejere udnytter deres ret ved bundgarnsfiskeri og derved rent faktisk bliver lige-stillet med de personer, der erhverver en ret til bundgarnsfiskeri, uden at der dertil er knyttet en ålegårdsret.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

K. Axel Nielsen: Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til et udvalg på 17 medlemmer.

Uden forhandling eller afstemning vedtoges dette forslag.

Den sidste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om ændring af lov om ferskvandsfiskeri.

(Lovforslaget findes i tillæg A. sp. 1691, fremsættelsen i tidenden sp. 3076).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Bladt: Da mit partis ordfører, det ærede medlem hr. Andreas Hansen, er forhindret i at være tilstede, skal jeg gøre nogle få bemærkninger til det foreliggende lovforslag.

I den gældende lov, lov nr. 501 af 19. december 1951 om ferskvandsfiskeri, findes nogle særregler for de sønderjyske landsdele, henholdsvis i lovens § 1, stk. 11, og i § 8, dels om retten til fiskeri og dels om spærre- og fangstindretninger. Nu foreslås disse særlige regler ophævet, således at loven bliver ens for hele landet.

Som det fremgår af bemærkningerne til lovforslaget, blev der ved lovens behandling i 1951 fra de sønderjyske rigsdagsrepræsentanter fremsat stærke ønsker om at få de nævnte særregler slettet i loven. Da det imidlertid fandtes ønskeligt, inden en sådan ændring blev gennemført, at foretage en undersøgelse af hele dette spørgsmål, blev der af fiskeriministeriet nedsat et udvalg med en sådan undersøgelse for øje, særlig med henblik på ejendomsretten til vandløbene og fiskeriretten.

Udvalget har afgivet betænkning i 1955 og er kommet med en enstemmig indstilling, der går ud på, at de gældende særregler i loven for de sønderjyske landsdele skal tages ud af loven. Ministeren har fulgt denne indstilling ved fremsættelsen af det foreliggende lovforslag. I betragtning af, at der også har været sønderjyske repræsentanter i udvalget, og at indstillingen er enstemmig, samt at en gennemførelse af lovforslaget ikke vil medføre ændringer af reel betydning for ferskvandsfiskeriet, finder jeg ikke anledning til at gå dybere ind på spørgsmålet, men skal iøvrigt henvise til den af udvalget afgivne betænkning.

Ved en gennemgang af nævnte betænkning får man iøvrigt det indtryk, at der hersker megen uklarhed og usikkerhed med hensyn til ejendomsretten til vandløbene og fiskeriretten både i relation til den tidligere preussiske fiskerilov og til de oplysninger, som udvalget har indhentet fra amter og kommuner i Sønderjylland.

Der er nu gået 36 år siden Sønderjyllands genforening med moderlandet, og så skulle vi jo efterhånden se at komme bort fra alt, hvad der hedder særlovgivning dernede.

Jeg kan på mit partis vegne anbefale lovforslaget til velvillig behandling og ved-